

Pregled važnih novic preteklega tedna

★ KANDIDAT STEVENSON se je poklonil na grobu Franklina D. Roosevelta v Hyde Parku njegovemu spominu, nakar je izjavil, da bo ameriški narod vztrajal ob političnih in socialnih odlokih pokojnega predsednika. "Predsednik Roosevelt je razumel in doumel i moralne i zgodovinske nujnosti naše dobe tako doma kakor v inozemstvu", je rekel Stevenson. "Pod njegovim vodstvom se je Amerika sporazumela s svojo lastno industrijsko družbo kakor tudi s potrebami vstajajočega in snujočega se svetovnega občestva. Ta boj za zdravo presojo ter odgovornost doma in za kolektivno varnost v zunanjem svetu bomo nadaljevali. Nikoli več ne bomo šli nazaj v pred-Rooseveltovo periodo — pod vladno republikanske stare garde, ne glede na to, kaj snujejo proti nam stari Rooseveltovi sovražniki", je rekel demokratski predsedniški kandidat.

★ POROČILO iz Tokija naznanja, da pravijo Japonci komunističnim sopotnikom "vodne melone", in to zato, ker so te melone zunaj zelene, znotraj pa rdeče. Onim za železno zaveso, ki samno hlinijo pokorščino komunistom, pa pravijo Japonci "pirhi", ker so zunaj rdeči, znotraj pa beli. — Kako pa naj imenujemo osebo, kakršna je Alger Hiss, ki je na zunaj Amerikanec, na znotraj pa komunist? In kako naj mi rečemo javnemu uradniku, ki noče obrniti hrbtna Algerju Hissu?

★ GEN. RIDGWAY je nedavno, kakor smo že poročali, izjavil, da obstaja nevarnost, da bi rod-bine ameriških vojakov in uradnikov ne mogle naglo iz Evrope v slučaju, če bi bil tam izvršen nenaden in nepričakovan napad od strani sovražne sile. Resnica je namreč, da ni našel nikakega vseobsegajočega načrta za evakuacijo ali umik svoje evropske armade, ko je sprejel iz rok gen. Eisenhowerja poveljstvo nad NATO četami. Dalje je ugotovil, da ni Eisenhower izdelal nobenega vseobsežnega evakuacijskega načrta za primer, če bi sovjetskih armad ne bilo mogoče ustaviti. Izkušnje druge svetovne vojne so dokazale, da bi bila vsa pota natrpana in blokirana z begunci, razen če bi imeli pripravljen poseben načrt za tozadefinirano odpomoč.

★ NOVA ANGLEŠKA vodila na raketa bo letela z naglico nad 2,000 milj na uro 70,000 čevljev visoko v zraku ter bo avtomatično ugotavljala in uničevala sovražne bombnike, ki bodo leteli z brzino 700 milj na uro.

★ JOHN W. BRICKER, zvezni senator iz Ohio, je izjavil, da se "zvezna vlada razkrajja, ker so v njej umsko omejeni ljudje". — Ali naj to pomeni, da bi se situacija popravila, če bi on resigniral?

★ SEN. KEFAUVER, ki je vodil senatno preiskavo o zločinstvu kandidata Stevensona, je izjavil, da on ne bi agitiral za Stevensona, ki ga je porazil na demokratski konvenciji v Chicagu, če bi ne bil prepričan, da bo Stevenson, če bo izvoljen, očistil vlado korupcije in grafta. Rekel je: "Če bi ne bil o tem trdno prepričan, bi ne stal danes pred vami ter vam priporočal Stevensona v izvolitev."

LAUSCHE ZA POMOČ POTREBNIM

Governor Lausche bo zahteval od zakonodajne večje pomoči za vse, ki so pomoči potrebni.

MARIETTA, O. — Governor Frank J. Lausche je izjavil v tem mestu, da bo zahteval od prihodnje državne zakonodaje zvišane zneske za nezaposlene, ostarele, slepe, za odvisne otroke in v nezagodah poškodovane delavce. Governor je izjavil, da je pomoč za vse te skupine nezadostna.

"Od leta 1944 smo zvišali delavsko kompenzacijo ali odškodnino od \$21 na teden na \$32, zavarovalnino zoper brezposelnost od \$16 na \$28 na teden in to v isti periodi, vsem ostalim pa smo zvišali pomoč za 50 odstotkov, toda vedno višje cene vseh potrebščin zahtevajo tudi višjo pomoč v denarnih sredstvih," je rekel governor Lausche.

Governor je spet poudaril svojo neodvisnost ter dejal: "Če bom ponovno izvoljen, bom v položaju, da bom lahko dal enakopravnost vsaki skupini, ki ima opravka z državo Ohio. Jaz ne maram governerskega urada, če bi bila potrebna zanj drugačena cena."

"Lahko je reči skupinam, ki izvajajo velik pritisk, 'yes', ko veste, da vam bo to prineslo glasove, in težko je reči 'ne', če veste, da boste zaradi tega izgubili glasove. Toda jaz sem 'expedienca' (dobričkanosni postopek, namenjen samo ustrežanju hipnih potreb) že davno zavrgel."

Slovenska pisarna 6116 Glass Ave., Cleveland, O. Telefon: EX 1-9717

ŠOLA (Slovenska sobotna). Nižja skupina prepiše in večkrat prebere berilo "Lakomni pes" (stran 37). Višja skupina naj večkrat prebere berilo na str. 22 (Zorenje) "Ko čriček prepeva." Napiše prost spis, za katerega si naslov sami izberejo (n. pr. Moja prijateljica, Pri nas doma, Vsi sveti itd).

TETA NA KONJU. Kdor ni imel prilike videti te vesele igre v SND, jo bo lahko videl na Martinov večer v soboto 8. nov. ob pol 8 v cerkveni dvorani pri Sv. Lovrencu. Vstopnina \$1.

Vstopnice se dobe tudi v naši pisarni. Igrajo igralci Slovenskega odra.

TRIKRAT na teden pospravljanje (žensko delo) na Vzhodni strani mesta. Dnevno \$7. Naslov v naši pisarni.

Vremenski
prerok
pravi:

Deloma oblačno in topleje danes, zvečer in ponoči bolj hladno in oblačno.

Važni dnevi svetovne zgodovine

Dne 27. oktobra 1858 je bil rojen v New Yorku Theodore Roosevelt, 26. predsednik Zdr. držav.

Novi grobovi

Joseph Klauser

Včeraj zvečer ob 5:45 je umrl v Glenville bolnišnici, kjer se je zdravil zadnji teden, Jos. Klauser, doma iz Kozarskega, odkoder je prišel pred 45 leti. Bil je vdovec; žena Mary, roj. Srbenič, mu je umrla leta 1937. Zaposlen je bil pri NYC železnici. Zadnjih 7 mesecev je bil na bolniškem dopustu. Stanoval je pri svoji hčeri Olgi Boyce na 21830 Ball Ave. Zapušča še drugo hčer Marie Horn in sina Josepha v Kaliforniji. Bil je član društva Naprej št. 5 SNPJ. — Pogreb bo oskrbel Grdinov pogrebni zavod na 17002 Lakeshore Blvd. Čas pogreba še ni bil določen.

Joseph Zimmerman st.

Po daljšem bolehanju je preminil na svojem domu na 1236 E. 175 St., kjer je živel od 1906, dobro poznani Jos. Zimmermann st. star 72 let. Bil je vdovec. Soprog Gertrude je umrla leta 1949. Tukaj zapušča 5 sinov: John, Joseph, Adolph, Valentine, Edward in tri hčere — Mary Levar, Angela Skoda, ki živi v Dallas, Tex. in Genevieve Wenzel v Lorainu, 14 vnukov, 4 pravnuke in več sorodnikov. Rojen je bil v Gaberjah, fara Kopaj pod Grosupljem na Dolenjskem, kjer zapušča dve sestri — Nežo Zupančič in Ano Skubic. Tukaj je bival od leta 1902 ter je bil uposlen pri NYC železnici 45 let, do leta 1947, ko je šel v pokoj. Bil je član društva France Preseren št. 17 S. D. Zveze in društva sv. Vida št. 25 KSKJ ter Local 1055 pri železnici. Pogreb bo v torek zjutraj ob 8:45 iz Jos. Zele in sinovi pogrebnega zavoda na E. 152 St. v cerkev Marije Vnebovzete ob 9:30 in nato v družinsko grobnico na St. Paul pokopališče.

Mary Kunstel

Po enoletni težki bolezni je umrla v Cleveland Clinic bolnišnici Mary Kunstel, — rojena Smaltz, stara 51 let, stanujoča na 18707 Cherokee Ave. Rojena je bila v vasi Zalog pri Novem mestu na Dolenjskem, kjer zapušča 2 brata, Jožeta in Antona, 4 sestre, Frances, Ano, Jero in Nežo ter več sorodnikov. V Ameriki je bivala 32 let. Bila je članica društva Blejsko jezero št. 27 SDZ in No. 110 W. C. ter SZZ št. 14. Tukaj zapušča žalujočega soproga Franka, doma z Vrhnike na Notranjskem, hčer Marie, brata Franka ter strica Louis Hrovat in več sorodnikov. Pogreb bo v sredo zjutraj ob 8:15 iz Jos. Zele in sinovi pogrebnega zavoda na 458 E. 152 St., v cerkev Marije Pomočnice na Neff Rd. in od tam na Calvary pokopališče.

Vlak je ubil v Cantonu pet šolarjev in učitelja
CANTON, O. — V noči od sobote na nedeljo je bilo na nekem tujakšnjem železniškem križišču ubitih pet šolarjev nedeljske šole. Ubit je bil tudi njihov učitelj, ki je vozil avtomobil, — 29 let stari Paul Rudy iz Cantonu.

Nesreča se je primerila na križišču Pennsylvanija železnice v Louisville, približno sedem milj od Cantonu. Dečki in njih učitelj so se vračali od "wiener roasta" v Waynesburgu, O.

Vlak je ubil v Cantonu pet šolarjev in učitelja

CANTON, O. — V noči od sobote na nedeljo je bilo na nekem tujakšnjem železniškem križišču ubitih pet šolarjev nedeljske šole. Ubit je bil tudi njihov učitelj, ki je vozil avtomobil, — 29 let stari Paul Rudy iz Cantonu.

Nesreča se je primerila na križišču Pennsylvanija železnice v Louisville, približno sedem milj od Cantonu. Dečki in njih učitelj so se vračali od "wiener roasta" v Waynesburgu, O.

Japonska želi kanadski premog

TOKIO. — Japonska se pogaja s Kanado za uvoz pol milijona kanadskega premoga.

Stevenson je razgalil laži klevetnikov

Foster Dulles ni podvomil v Hissovo lojalnost niti potem, ko mu je neki detroitški odvetnik sporočil, da je Kiss komunist. — Visoko mnenje senatorjev Tafta in Brickerja o reputaciji koruptnega ohijskega kongresnika.

Blato, ki ga mečejo republikanci na Stevensona — pada nazaj na njihove lastne glave.

V četrtek je govoril, kakor znano, v Clevelandu demokratski predsedniški kandidat Stevenson, o čemer bomo napisali obširnejše poročilo. Gre namreč za stvari in načela, ki zahtevajo pojasnil, ki so bila na tem shodu ljudstvu tudi podana.

Governorja Stevensona je toplo in iskreno predstavil občinstvu naš lastni governor Frank J. Lausche, ki je z izbranimi besedami naglašal njegov visoko razvit intelekt in sposobnost državnega upravnika, kar je imel Lausche priliko spoznavati na mnogih konferencah governorjev, katerih se je udeležil s Stevensonom vred. Governor Lausche je žel za svojo introdukcijo Stevensona in govor gromovito aplavz, ki ni bil skoraj nič manjši od onega, s katerim je ljudstvo pozdravilo nastop governorja Stevensona. — Podrobnejše bomo opisali Stevensonov govor zato, da ga bodo zaradi njegove velike informacijske važnosti brali vsi oni naši rojaki, ki ga niso slišali v Areni, ne po radiu in televiziji in ga tudi v angleških časopisih niso brali. S svojimi ugotovitvami je namreč Stevenson zamašil usta (če je to sploh mogoče), onim klevetnikom, ki spravljajo Stevensona v zvezo s komunisti ter ga hočejo prikazati ljudstvu, o katerem vedo, da komunistem sovražni, kot nekakega komunističnega zaščitnika in sopotnika, s katerim bi imel sovjetski in ostali komunistem lahko delo. — Zato preberite natančno in s premislekom Stevensonovega ugotovitve, nato pa si ustvarite svojo lastno sodbo.

"Križarska vojska"

CLEVELAND — Governor Stevenson je v četrtek zvečer v clevelandski Areni ježno obtožil gen. Eisenhowerja, da vodi svoje "republikanske križarje v kampanji laži in polresnic", v zadevi njegovega (Stevensonovega) pričevanja v Hissovem slučaju.

Stevensona so tekem njegovega govora 27-krat prekinili z gromovitim aplavzom.

Stevenson je pokazal tudi na republikanska senatorja Josepha McCarthyja iz Wisconsinu in Jennerja iz Indiane, to je na "team", ki "strelja pod generalovo komando."

Republikanci, zlasti senatorji Nixon, Jenner in McCarthy so že ponovno očitali Stevensonu, da je "mehak napram komunizmu", ker je kot priča v razpravi proti Algerju Hissu dejal, da je njegova reputacija "dobra."

Foster Dulles in Alger Hiss

"Meseca dec. 1946 je odbor Carnegie Endowment ustanove, katerega predsednik je bil John Foster Dulles, izbral Algerja Hissa za predsednika te ustanove. V odboru, ki je Hissa izbral, je bilo poleg Foster Dullesa še več odličnih in vplivnih republikancev; pozneje je postal član tega odbora tudi gen. Eisenhower. Ko je bil Hiss imenovan oz. izvoljen, toda še preden je prevzel svoje predsedniško mesto, je neki odvetnik iz Detroita sporočil Dullesu, da je Hiss komunist. In kaj je Mr. Dulles odgovoril dotičnemu odvetniku v svojem pismu od 26. dec.? Poslušajte! Tole:

"Tudi jaz sem že slišal to, kar vi omenjate (da je Hiss komunist), toda prepričan sem, da ni nobenega vzroka, da bi dvomil v Hissovo popolno lojalnost do naših ameriških institucij. — Jaz sem bil z njim (Hissom) v intimnih stikih v San Franciscu, Londonu in Washingtonu." — Takšno sodbo je imel torej o Hissu Mr. Dulles, odlični republikanec in svetovalec gen. Eisenhowerja za zunanjo politiko, ki pravi, da je Hissa dobro poznal in imel intimne stike z njim. . .

Odklonitev Hissove resignacije
"Ko je bil Hiss obdolžen od velike porote, je vložil svojo resignacijo kot predsednik Carnegie Endowment ustanove. Odbor te ustanove, čigar član je bil tudi general Eisenhower, pa je odklonil sprejem njegove resignacije ter dal Hissu trimesečni dopust s polno plačo, da se je mogel posvetiti svoji obrambi pred poroto. . .

in televiziji (namreč Stevenson), to je isti McCarthy, ki je bil voditelj republikanskega reakcionarnega krila na konvenciji, "katero krilo je izgubilo nominacijo, toda je dobilo nominiranca." — Mesto da bi se Eisenhower bratil z onim delom republikanske stranke, ki spoštuje etiko dvostranskega sistema, se je obrnil k McCarthyju, kateri je označil Margaret Chase Smith, republikansko članico zveznega kongresa iz države Maine, za — tatico in zaščitnico komunizma!" je rekel gov. Stevenson.

Kaj bo rekel gen. Marshall?

Gov. Stevenson je rekel, da dokler ni videl, kako je general Eisenhower javno stisnil roke senatorja Jennerja, si ni mogel predstavljati, da bodo vodili Eisenhowerjevo kampanjo "crusaderji" ali križarji, kakršna sta McCarthy in Jenner, ki je imenoval gen. Marshalla, največjega dobrotnika in zaščitnika Eisenhowerjevega, "živo laž" in "fronto, za katero se skrivajo izdajalci" — "Ako torej Eisenhower javno objema one, ki blatijo gen. Marshalla, nimam jaz nobenega vzroka pričakovati, da bo brzdal one, ki blatijo mene," je rekel demokratski predsedniški kandidat.

Modrost drugega generala

"Gen. Eisenhowerja bi rad opomnil o modrosti nekega drugega generala", je rekel Stevenson. "Nekega dne je po inspekciji čet general Wellington rekel: 'Te čete morda ne bodo ostrašile sovražnika, ampak, pri Bogu, ostrašile so mene!' — Jaz pa pravim generalu Eisenhowerju, da njegove čete ne morejo ostrašiti nas, ostrašiti pa bi morale njega!"

Klevetniki postavljeni na laž

Nato je Stevenson pobil veliko laž, ki jo razglašajo o njem Nixon, Jennerji, McCarthyji in njihovi pajdaši, da je namreč on, Stevenson, dne 12 nov. 1946 predstavil Hissa občinstvu na nekem shodu v Chicagu. "Vladni rekordi izkazujejo, da sem bil jaz dotičnega dne leta 1946 v uradni lastnosti kot delegat pri zasedanju Združenih narodov v New Yorku."

Bodi previden in pazljiv, pa se boš izognil marsikateri nesreči!

NAJNOVEJŠE VESTI

BEOGRAD. — Beograjski radio poroča o preletu bolgarskih letal jugoslovanske meje in o streljanju bolgarskega vojaštva na jugoslovansko osem-lje.

COLUMBUS, O. — V južnem delu države Ohio divjajo trije gozdni požari, ki so največji, ki jih pomnijo ljudje.

CLEVELAND. — Mrs. Eugenie Anderson, ki je na položaju ameriškega ambasadorja na Danskem, bo govorila nocoj ob osmih v Hollenden hotelu v prid Stevensonove izvolitve.

WASHINGTON. — Predsednik Truman je odšel davi ob 4:30 na svojo kampanjsko turnejo za Stevensona, ki bo zadnja pred volitvami. Obiskal bo države Ohio, Indiana, Illinois, Minnesota, Michigan in Missouri.

EISENHOWERJEV kampanjski načelnik prerokuje lahko zmago za generala.

Razne drobne novice iz Clevelanda in te okolice

Lep jubilej—

Mr. in Mrs. Jože in Nežka Zalokar, znana narodna Slovenca, ki sta mnogo let imela gostilno na Addison Rd., in ki zdaj stanujeta na svojem domu na 21230 Goller Ave. Euclid, Ohio, praznujeta danes 50-letnico svojega srečnega zakonskega življenja. Na današnji dan pred 50 leti ju je poročil v cerkvi sv. Vida Rev. Vitus Hribar, ki je isti dan poročil tudi pokojnega Jožetovega brata Henry Zalokarja. Mr. Jože Zalokar je doma iz Žužemberka, njegova soproga Nežka pa je Vrhnjanka iz znane Korčetove rodbine. — Njuni hčerki Pepci Tekavec in njenemu možu ter sinku in neštetim prijateljem se v čestitkah pridružujemo tudi mi ter jima kličemo: — Na mnoga leta!

Veselo srečanje—

Ko je pela Glasbena Matica na televiziji zadnji četrtek odlomke iz "Traviate", je bil na istem programu clevelandski hockey team "Barons". Član tega teama je tudi Slovenec iz Kanade — Frank Kubasick. Zaslíhal je petje v slovenskem jeziku in se tako navdušil, da je povabil celokupno članstvo GL Matice kot svoje goste na športno igro 15. novembra. Seveda je tudi Glasbena Matica povabila njega na operno predstavo "Traviate" 2. novembra.

Hčerka je—

Pri družini Mr. in Mrs. Stanley Krajnc na Pasnow se je oglasila teta štorljka ter jima pustila zalo hčerko-prvorajenjo. Ko Mr. in Mrs. Anton Krajnc sta zdaj prvič postala stari oče in stara mati, Mr. in Mrs. John Kajzer pa že devetlet. Naše čestitke.

Miklova Zala—

Jutri zvečer in v sredo zvečer je vaja za igro Miklova Zala. Začetek ob sedmih. Vaje so na odru SND. Pridejo naj vsi igralci in naj bodo točni.

Tretja obletnica—

V torek zjutraj ob 6:30 bo darovana sv. maša zadušnica za spomin tretje obletnice smrti za pok. Frank Skerl st.

Pozdrave iz starega kraja—

Jože in Mary Strancar, ki sta odšla na obisk v staro domovino, pošljata znanec in prijatelj pozdrave iz Tomaja v Sloveniji.

Redna seja—

Klub Ljubljana ima jutri v torek ob 7:30 zvečer redno sejo v AJC na Recher Ave.

Asesment—

Tajnica Društva "Slov. dom" št. 6 SDZ sporoča, da bo nocoj med 6. in 8. uro pobirala asesment.

Petinštiridesetletnica zakona—

V torek 28. okt. praznujeta Anton in Dorothy Strniša z Bonna Ave 45. obletnico svojega zakona. Čestitamo!

Einstein za Stevensona

PRINCETON, N. J. — Dr. Albert Einstein, svetovno priznani matematik in fizik, je indorsiral governorja Stevensona za predsedništvo.

Einstein, ki je star 73 let, je izjavil časnika: "Jaz bom volil Stevensona, ker zaupam v njegovo integriteto, preudarnost ter inteligenco."

Na svetu je res vse relativno.

AMERIŠKA DOMOVINA
AMERICAN HOME

1117 St. Clair Ave. Henderson 1-0628 Cleveland 3, Ohio

Published daily except Saturdays, Sundays and Holidays

General Manager and Editor: Mary Debevec

NAROČNINA
Za Zed. države \$10.00 na leto; za pol leta \$6.00; za četrt leta \$4.00.
Za Kanado in sploh za dežele izven Zed. držav \$12.00 na leto. Za pol leta \$7.00, za 3 mesece \$4.00.

SUBSCRIPTION RATES
United States \$10.00 per year; \$6.00 for 6 months; \$4.00 for 3 months.
Canada and all other countries outside United States \$12.00 per year; \$7 for 6 months; \$4 for 3 months.

Entered as second class matter January 6th 1908 at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the act of March 3rd 1879.

83 No. 210 Mon., Oct. 27, 1952

Bogata ležišča urana v Jugoslaviji?

Švicarski časopis "Die Weltwoche" prinaša v svoji številki z dne 3. okt. zanimivo poročilo o odkritju bogatih ležišč urana v Jugoslaviji, ki bo imelo, če je resnično, gotovo velik vpliv na razmerje Jugoslavije do Zahoda.

Iz nepomembne vloge v mrzli vojni je Jugoslavija nenadno postala najpomembnejša država izven vzhodno-zahodnih skupin, prvi švicarski list in nadaljuje:

Vzrok za pozornost, ki jo uživa Jugoslavija v zadnjih mesecih na Zahodu, tiči v obsežnih ležiščih urana in plutonija v Kopaoniku, planini, ki se vleče vzdolž vzhodnega brega reke Ibra v Srbiji.

Ameriški strokovnjaki, ki jim je Tito dovolil ogled uranovih ležišč, so poslali navdušeno tajno poročilo o njih v Belo hišo. Posledica tega tajnega poročila je bil obisk namestnika ameriškega obrambnega ministra Franka Nasha, načelnika ameriškega obrambnega urada Franka Pace, britanskega admirala Mountbattena in zun. ministra Edena. Izgleda, da so zahodne sile odločene z vsemi sredstvi prepričati, da bi ta nova važna najdišča atomskih rud padla v roke Sovjetov.

Odkritje uranskih ležišč bi v normalnih razmerah prineslo Jugoslaviji silno bogastvo. Od prodaje atomskih rud bi mogla lepo živeti in gospodarsko napredovati. V današnjih političnih razmerah in pri današnjem svetovno političnem položaju je pa posest atomskih rud kaj nevarna stvar.

Ležišča uranove in plutonijeve rude se nahajajo v trikotu med obema Moravama in Ibrom ne ravno posebno daleč od bolgarske meje.

Jugoslovska vlada je odkritje tega rudnega bogastva skrbno čuvala. Toda dejstvo, da je bilo to ozemlje pod strogim nadzorstvom vojske, je povzročilo naravnostnejše govorice.

Uranova ruda leži blizu površine in bi bilo njeno pridobivanje sorazmerno ceneno. Amerikanci so ponudili jugoslovanski vladi bajno vsoto za ta ležišča, toda ta jih ni hotela prodati, sprejela pa je ameriško pomoč — znanstvenike, tehnično osebje, opremo in dolarje — za njihovo izkoriščanje.

Ni nobenega dvoma, da Kremelj za obstoj teh ležišč ve. Predno je prišlo do preloma med Titom in Sovjeti, so ruski geologi in atomski fiziki Jugoslavijo natančno preiskali v pogledu ležišč uranove rude. Ruska znanstvena skupina pod vodstvom prof. Globova se je mudila nad štiri tedne v trikotu med Moravama in Ibrom in je ta prostor za pustila šele, ko je Tito izgnal vse sovjetske znanstvenike. Rusi pa so svoje odkritje ohranili za se. V svojem poročilu na jugoslovanski zavod za geološka preiskavanja so zapisali, da v Pomoravju južno od Kragujevca ni pričakovati nobenih ležišč uranove rude. Ruska znanstvena komisija je hotela Jugoslovane na vsak način prevarati, kar ji pa kot izgleda, ni uspelo.

Rusi so v zadnjih dveh letih napeli vse sile, da bi odkrili nova ležišča atomskih rud. Preiskavali so po vsej Vzhodni Evropi in Aziji. Zanimivo je, da se je skupina ruskih znanstvenikov pod vodstvom prof. Aleksandra Vinogradova, največjega Stalinovega strokovnjaka v pogledu iskanja uranovih in plutonijevih rudnih ležišč, mudila več tednov v področju Bolgarije, ki meji na bližino jugoslovanskih uranovih ležišč.

Anglo-Amerikanci so prepričani, da so Sovjeti tekmo za uranova rudna ležišča že izgubili in da v naslednjih petih letih ne bodo v stanju dohiti Zahoda. Od sedaj znanih ležišč atomskih rud jih je štiri petine pod nadzorstvom Zahoda in le eno pod nadzorstvom Sovjetov. Kremelj je računal, da bo mogel izkoriščati uranova rudna ležišča v Tibetu, pa se je izkazalo, da ta še dolgo niso tako bogata, kot so preje mislili. Težava pa je tudi v tem, da uranova ruda v Tibetu leži zelo globoko in bo izkoriščanje za to posebej nerodno in drago. Sovjetija je dobivala doslej večino svojega urana na Češkem in rudnikih pri Jachimovu, ki pa bodo, kot povedo poročila, kmalu izrabljeni.

Amerikanci trdijo, da bodo Sovjeti v l. 1954 v stiski za uranovo rudo. Ali je to res ali ne, je težko reči. Trenutno izkoriščajo Sovjeti tri nova ležišča in sicer v Zunanji Mongoliji, na Sahalinu in na polotoku Kamčatki.

Okoliščina, da ima Jugoslavija velika ležišča atomskih rud, je dvignila njen pomen v svetu, povečala pa je občutno tudi napetost na Balkanu.

Obstoje bogatih ležišč uranove rude v bližini bolgarske meje, Sovjetom tik pred nosom, je za urana lačno Sovjetijo gotovo velika skušnjava.

Zaradi tega je verjetno, da bodo zahodne sile v bližnji bodočnosti v nedvoljivem jeziku povedale Sovjetiji, da bodo v slučaju sovjetskega napada Jugoslavijo branile z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Tokrat se ne bo šlo za svobodo, ampak za živo kri morebitne naslednje vojne: za uran, plutonij in niobij.

"Die Weltwoche" spada med zelo dobro informirane švicarske liste in so njena poročila običajno verodostojna,

v koliko je verodostojno gornje poročilo, je težko reči. So-deč po geološki sestavi omenjenega trikota je vest zelo verjetna. Jugoslovanski časopisi so o odkritju uranove rude pisali že pred meseci, toda le bolj površno. Omenjeno švicarsko poročilo je najnatančnejše, kar smo jih o tem vprašanju v svetovnem časopisu doslej zasledili.

BESEDA IZ NARODA

Pismo
Vrhenškega
Tineta

Waukegan, Ill. — Ni še dolgo tega, ko sem nekaj pisal o težkem problemu za Ameriko, namreč o vprašanju pravilne rešitve civilnih pravil in svoboščin, ki naj bi prinesla zadovoljivo rešitev za črne in bele ljudi v Ameriki. Prav, ko so mlatili o tem vprašanju v tisku v dnevnih republikanske in demokratične narodne konvencije, smo o tem govorili na deseti cesti. Kako rešiti to zadevo, da bo prav. Ta in oni pravi, da lahko. Ali je res lahko? Morda na papirju, ali pa trenutno samo z jezikom. V praksi pa, ta zadeva ni tako lahka. Nabita je, z nevarnim smodnikom za črne in bele. Črnci čutijo ob vsakem koraku, da so zapostavljeni, beli pa, da jim črnci delajo neljubo nadlego. Precej jasno sliko dobimo, če pogledamo na te zadeve v zvezni prestolnici v Washingtonu.

V Washingtonu, D. C. odločujoč kongres v zadevah, kakor n. pr. odločujejo mestni sveti po raznih drugih mestih. Predsednik Z.D. pa je za prestolno mesto kot nekaj župan Ampak kongres in predsednik, da bi oba dajeta nasvete drugim državam in njihovim mestom, kako je treba biti pri tem problemu liberalen, sama hodita okrog njega, kakor mačka okrog vroče kače. Zelo previdne izjave dajeta, vse zato, ker se bojita za glasove ob volitvah.

V Washingtonu, D. C., odkar je predsednik Truman podpisal zakon leta 1948, da se ne sme delati razlik med belimi in črnimi prosilci za službe in dela, ter morajo imeti oboji za enako delo enake plače, se je v prestolnici priselilo veliko število črncev. Silijo v zvezne urade in v druge službe, kar že dobijo. Imajo enake pravice, lahko se naseljujejo v bela okrožja, uporabljajo ista javna zbirališča, gledališča, kopališča, vozijo se na istih pouličnih karah in busih. Le v šolah so opredeljeni. Šole so določene za bele in črne. To pa zopet dela neprijetnosti, ker je naseljevanje prosto, morajo tako beli hoditi v oddaljene kraje, kjer ni blizu šole za nje, in obratno črnci, kjer ni v bližini njihove šole za njih. Ta določba, če govorimo v duhu besed in črk kajpada nasprotuje popolnosti civilnih pravic in svoboščin. In marsikdo kaže na ta nedostatek in litanijah civilnih svoboščin in pravic v zveznem prestolnem mestu Amerike. Dasi, takoj preko reke Potomac v državi Virginija, je vse drugače. Tam vlada duh starega juga, ki ne dovoljuje črnem v ista skupna shajališča z belimi, ne dovoljuje črnem v iste železniške vozove, vse je ločeno in opredeljeno, to je za črne, to za bele. To je star običaj juga. Kdor temu oporeka, mu odgovore: ne praskaj se, kjer te ne srbi, mi poznamo črne in vemo, kaj je prav. Jug je v tem nepopustljiv in Lincoln še danes ni zmagal popolnoma nad njim.

Čas sam, obeta belcem velike preglavice v bodočnosti. To iz razloga, ker črnci se hitro množijo, bele družine pa boječe se trpljenja, omejujejo svoj rod in pri tem številčno nazadujejo. Zadeva pa se že masuje na njimi in sicer tako-le: Leta 1940 je bilo v prestolnici v Washingtonu 188,780 črncev, kar je tedaj tvorilo 28.4 odstotke prebivalstva. V letu 1950 pa so našli ravno tam 284,035 črncev, kar je dvignilo na 35.06 odstotkov skupnega prebivalstva. Še en skok ali dva tako-le navzgor in črnci bodo v večini. Poročilo omenja, da se črnci množijo v prestolnici petkrat hitreje, nego beli. To pa pojasni vso zadevo, zakaj narašča skrb radi tega.

V šolah je zdaj že več črnkih otrok, kakor belih. Leta 1940 so našli nekako 50,763 črnkih otrok v šolah prestolnice. Dočim je bilo belih le 46,109 otrok. Od leta 1939 pravi poročilo je število belih otrok padlo za celih 11,000. Število črnkih otrok v šolah pa narastlo nad 15,000. Med tem, ko so odrasli beli še skoro 2 proti 1 v številu, so otroci v šolah že številčno nad belimi in je samo vprašanje par let, ko bodo tudi odrasli črni v številni premoči nad belimi. In ko pride do tega, bodo ti odločevali pri glasovanjih in povsod. Well, beli niso zaskrbljeni zastoj! Kje je od pomoči temu, ki naj bi bila pravičn?

Pri spremembi števila prebivalstva je še to le zanimivo: Leta 1940 so menda našli 474,325 belih v Washingtonu; leta 1950 pa 518,149. Porast v številu belih znaša komaj nekaj nad 9 odstotkov število črncev pa je skočilo z 188,780 v letu 1940 na 284,031 v letu 1950, kar je pa nad 50 odstotkov.

Vprašanje pravilne rešitve te zadeve ne bodo rešile niti letošnje volitve in bo ostalo z vso svojo nadležnostjo na pragu Amerike, ki je baš vsled tega vprašanja nekaj razdeljen svet na svojih lastnih tleh. To vprašanje je resen ameriški glavobol.

V avgustu še smo imeli v naši naselbini zlato poroko, ki sta jo obhajala naša poznana za služna rojaka Mr. in Mrs. Martin in Frančiška Svete, ki bivata na vogalu Park Ave. in 11. ceste v North Chicago, kjer je vodil dolgo let Mr. Svete gostilno in jo vodi še sedaj s svojim zetom Mr. Merlakom, ki je poročen z Svetotovo hčerjo. Pisal bi bil že kaj preje o tem redkem dogodku, pa sem čakal, da bo kdo drugi pomočil peró v črnilo in kaj napisal, pa je tako naneslo, da nihče ni to storil, zato mora pa Tine o tem kaj napisati. Mr. Svete je bil dolgoletni blaginik Slovenske posojilnice North Shore Building and Loan Association in eden izmed njenih začetnikov.

On je doma rodom iz Brega pri Borovnici. Pri njihovi hiši so rekli pri "Draščovih." V Ameriko je prišel še leta 1899. Njegova žena pa je prišla leta 1902 in istega leta sta se tudi poročila. Ona je pa rodom iz Prevalja pri Preserju na Notranjskem.

Pri hiši so rekli podomače pri "Varškovi." Vrlemu pionirskemu paru, ki proslavlja letos petdesetletnico zakonskega življenja čestitam in jima želim še mnogo let življenja in vse najboljše, da bi zdrava in zadovoljna dočkala še šestdesetletnico zakonskega stanu!

Naš znani slovenski pogrebnik Joseph Nemanich na deseti cesti je prenovil in zraven še dodal nov oddelek v svoji pogrebni kapeli. Kapeli je dodal 22x44 čevljev dodatni prostor, kar prostore znatno poveča in bo nudilo vsem, ki se njegovega zavoda poslužujejo boljšo udobnost.

Mr. Dobnikar, ki ima svoj dom na Adams cesti v North Chicago, se je pred par tedni pri obiranju hrušk na vrtu ponesrečil. Padel je z lestve in dobil notra-

ne poškodbe. Stanje pa se mu je že izboljšalo in je izven vsake nevarnosti.

Srečni in zdravi do svidenja! Vrhenski Tine.

Ob prvi obletnici smrti o. Cirila Zupana

Pueblo, Colo. — Kako hitro beži čas in v dolgo večnost gine! Komaj se leto dobro začne, pa ga je tudi že konec, nam pa ostanejo le spomini bodisi na vesele ali žalostne dni.

Te dni poteka eno leto, odkar je Bog poklical po večno plačilo svojega služabnika č. g. Cirila Zupana O. S. B. Prav je, da se ga ob prvi obletnici smrti spominimo s par vrsticami. Bil je velik pospeševatelj slovenskega katoliškega časopisa, vneto je deloval med svojimi rojaki. O njegovih gospodarskih sposobnostih pričajo fare in šole, ki jih je ustanovil in upravljal. Njegovo delo je bilo plodonosno, zato bo tudi njegovo ime v zgodovini slovenskih naseljencev v Ameriki ostalo spoštovano.

Že je vzgajal tretji rod v fari Marije Pomagaj v Pueblo, ko so ga predstojniki benediktinskega reda razrešili te dolžnosti in ga poslali v opatijo sv. Križa v Canon City. Č. g. Zupan je bil eden izmed prvih benediktinskih očetov, ki so začeli to prelepo opatijo.

V naročju koloradskih gora je nadaljeval svoje delo na vzgoji-

nem polju. Ni šel v zaslužne pokorje. Bil je prava gorenjska korenina. Znašel se je sredi mladine in z veseljem poučeval v šoli kljub svoji visoki starosti. Nekaj let je bil tudi prior opatije in svetovalec premnogim, ki so se nanj obračali. Imel pa je tudi v resnici bogate življenjske skušnje.

Ko so našega častitega prijatelja neko nedeljsko popoldne obiskali, je prijezdilo 14 fantov na konjih, bili so študentje iz šole v opatiji Vauguero. Tedaj je č. g. Ciril Zupan povedal, da je v svoji mladosti opravil prenekatero misijonsko pot na konju. O njegovem plodonosnem delu pričajo Opatija sv. Križa, rožnvenška fara v Denverju in fara Marije Pomagaj s krasno šolo. Imel je že tudi pripravljene načrte za novo cerkev, ki naj bi bila v ponos slovenski naselbini.

Ob poslednjem obisku štiri-najst dni pred svojo smrtjo se nam ni več ljubeznjivo nasmehnil, kot je bila njegova navada. Bolezen ga je hudo stisnila. Ob slovesu nam je palagal na srce, naj molimo za fante v vojski, ki so vsak dan v veliki nevarnosti. Umrl je, toda njegova dela so ostala. Ko je zadnjič ležal v preprosti rakvi v cerkvi Marije Pomagaj v Pueblo, ki jo je sam gradil, je bil v resnici podoben ustanovitelju reda sv. Benediktu.

S pogreba smo odhajali z željo, naj nam bi Bog dal še mnogo takih mož.

Mrs. Ana Gradisar.

Varuhi naše zapadne narodnostne meje se obračajo na nas. Gorica, ki se je tik pred prvo svetovno vojsko razvila v najmočnejše slovensko kulturno središče poleg Ljubljane, nam kliče: pomagajte nam!

Za kaj gre? Gorica je brez svojega osrednjega kulturnega doma. Pa ga zelo potrebuje, zanjo in za ves njen okoliš je življenjskega pomena. Goriški rojaki pa so danes prerrevni, da bi si tak dom mogli sami postaviti. Zato se obračajo na nas. Nič čudnega ni, če so se spomnili ravno nas. Nikjer na svetu danes ne živijo slovenski ljudje na splošno v tolikšnem blagostanju, zlasti tudi v domovini ne, kot živimo mi v Ameriki. Ta okolnost nje opravičuje, nam pa nalaga dolžnosti, ki jih moramo izpolniti. Na to dolžnost pa človek najrajši pozabi.

Kaj hočejo goriški rojaki s svojim katoliškim domom doseči? Rešiti si svojo narodnost in svojo vero. Prav zares, za oboje so v nevarnosti. In kadar gre za

take stvari, je dolžan vsak pomagati. Tisti, ki morda denarno res ne morejo, so dolžni, da še več molijo. Tudi molitev je namreč važno sredstvo narodno-obrambne akcije. Tisti pa, ki imajo kaj pod palcem, morajo pošteno odriniti svoj obulus.

Izgovor, češ, da je preveč tega, je kaj šibak. Iz skušnje vsi vemo, da nam Bog po svoje dvojno vrača, kar smo mi dali potrebnim, žalostnim in zatiranim. Sami se vselej tega precej niti ne zavemo ne, da se čez čas pokaže. Bog pa ne vrača samo posameznikom, kar Njemu posodijo, marveč tudi narodom, kar zanj store.

Naravna in zato božja postava nam veleva, pomagati rojakom, da si ohranijo svoje najdražje svetinje: vero Boga, materino besedo in zemljo svojih očetov. Zato bogato prispevajmo v

Sklad za Slovenski katoliški dom v Gorici, 7505 Myron Ave., Cleveland 3, Ohio.

Janez Sever.

Obisk pri Ivo Černetu

Mraz prihaja v deželo, ljudje kihajo in kašljajo. Ta in oni pričajo govoriti o svojem križu, za katerega pravzaprav ni vedel, da ga ima, sedaj pa se mu je sam oglasil. Tak je položaj, pa sem se spomnil na našega prijatelja Černetu in njegovo zdravilno kopel, ki sem jo s pridom rabil že sam v mrzli spomladi. Napotila sva se z ženo do njega, ker je njo posebno zanimalo, kako črne izdeluje kepe.

Na St. Clair št. 6904 je trgovina, kjer ima Černe svojo delavnico. Na oknih in vratih visijo napisni firme, na enem oknu so reklamne slike, kako se rabi kopel, v drugem je pa priprava za kopel: na sivi plastiki stoji kuhinjski stol, na sedežu je v blazino zložena brisača, čez njo je pogrnjena močna plastika, ki sega spredaj skoro do tal, zgoraj pa do vrha hrbtnega naslonjala. Poleg visi kep, ki ga seveda ni mogel dati preko stola, sicer se ne bi moglo videti, kaj je na stolu, niti bele električne pečke pod stolom.

"Kep je prav tak, kot naš doma in pečka tudi, samo plastika je na stol je naša krajša," je žena ugotovila in pripomnila, da naju najbrže čakajo nove plastike, ki skrajšajo pripravo kopeli.

Ivo naju je prijazno sprejel, razkazal svojo zalogo izgotovljenih kepov in blaga za nove. Pri šivalnem stroju je sedela njegova pomočnica Rezika in se ni pustila motiti pri delu na novem kepu. Moja žena se je seveda takoj zanimala za njeno delo in z večimi očmi ugotovila, da šivanje plastike ni kar tako vendar, marveč je treba posebnega znanja. Ubodi šivanke morajo biti odmerjeni, ne več kot 7 na inčo, robovi so posebej okrepljeni z obrobim trakom, vstije zapirave in patentnih podlog je poglavje zase in skrivnost, kakor še marsikaj, čemur nisva prišla do dna, pa tudi nisva hotela biti nadležna, dasi naju je vse zanimalo. Spretno roke Rezike so kar brzele po blagu, vendar pa delo ne gre tako hitro od rok, je kar precej vrdov pla-

stike spraviti v pravo obliko, več kakor bi človek mislil.

"Kako gre?" sva vprašala prijatelja Ivota. Hvala, bo že, posebno sedaj, ko je ta huda, skoro bi rekel, grda konkurenca sonca z mojo kopeljo vendar enkrat ponehala. Sam imam rad sonce, ampak kar je preveč, pa zopet ni prav. Skoro bi sonce tudi mene spravilo ob kopeli, če ne bi imel izkušnje, da prav potilna kopel olajša prenašanje vročine. Pustim, da se vsa odvišna navlaka izcedi iz mene v moji kopeli enkrat na teden, pa če je zunaj tudi 90 stop. F, ker potem tudi 100 stopinj ni stvar, da bi radi tega križem gledal. Pomislj, da Ti odpre vročina v temiški pore (luknjice) v koži, katere je pot z-maščobo, izpod kože, zaprl in zamašil, da koža ne more prav dihati. Saj veš, da imaš 2 milijona takih luknjic na celi svoji kožni površini? Prosim, ne glej tako čudno, jaz jih nisem štel, zdravniki pa, in ti vedo to stvar. Te luknjice služijo koži za dihanje, če so pa zamaščene od potu in od stopljene podkožne masti, tega ne morejo. Če imaš dolgo galoše na nogah, boš videl, kako koža trpi vsled pomanjkanja zraka, pa jih zato kaj hitro sezuješ, ko prideš na suho. Moja kopel tak zamašeni oklep hitro odčaja, tako da tudi nos ni več užaljen in se Ti ne pritoži. Tako je prav hitro rešeno vprašanje telesnega duha ali po ameriškansko B. O." Tako je Ivo govoril.

Kar ogrel se je mož ob razlagi zanimivega vprašanja, ki ga sicer rešujejo z raznimi kremami, mažami in ne vem še s čim. "Sedaj seveda je stvar druga, mraz pritisne na živce, in če je kakšno razpoloženje za prehlad, se mu ta ne more zoperstaviti. Če so pa živali že nekoliko načeti — čigavi pa niso, vprašam Te — se pokaže revmatizem, s katerim smo menda že na svet prišli, kot čeh z gosli. Če pa stalno trpiš to vlogo in si deležen takih sprememb, kot tukaj ob Velikih jezerih, ko je danes 85 stop. F, jutri se pa zbudiš od mraza v postelji in Ti povedo, da malo manjka do slane, pa se nisi prehladil ali nimaš revmatizma, potem si pa izjema, ki bi ji morali postaviti spomenik. Tako je, prijatelj, in je prav gotovo, da se niti stari Kolumb ni čudil, ko je videl, kako se kopeljejo Indijanci in preganjajo svoj revmatizem. Ali Ti morda veš, kako so ga imenovali? Ne, jaz tudi ne, samo to vem, da so rabili že Indijanci Hot Springs kot svojo zdravilno kopel, ne pa moje, na to imam jaz patent."

"Kako je s kupci, ali se kaj oglašijo in povedo, če so zadovoljni?"

"Veš, da naš človek ne piše rad, in predno vzame pero v svojo desno roko da piše, kakor so se včasih glasil začetki pisma, mora biti že precej v njem nagromadenega, da to pove drugim. Dobil sem mnogo pisma, od žena in mož, ko ona piše za njega ali on za njo. Ugajalo mi je ono pismo prav zelo, ko mož piše, da njegova žena ni mogla dobiti boljše stvari, kot je ta kopel, in da je ne more prehvaliti, in da me zato še posebej pozdravlja. Zopet drugi svetujejo prijateljem, ki so se nato oglašili in povedali, da so jih dobri uspehi k meni pripeljali, pa so tudi kupili. Vidiš, tako je, in človek čuti nekako zadoščen, da je napravil nekaj dobrega v korist drugih. Da bi mogel udariti na veliki boben, da me sliši cela Amerika in vidi mojo res dobro stvar na televizniku, pa ne na Mauserjevem, o, koliko bi bilo dela. Tako pa sem se moral ogledati za ljudmi, da prevzamejo moje podjetje in izkoriščanje mojih patentnih pravic postavijo na veliko podlago. Smo še v pogajanjih in kakor vidim, bodo moji nasledniki še vse druge stvari privzeli v prodajo, menda celo stole, seveda s trgovskega stališča je to prav, jaz sem pa gledal, da dam čim ce-

(Dalje na 5. strani)

"SLOVENIJA" IZHAJA
DVAKRAT NA MESEC
KOT PRILOGA
AMERIŠKE DOMOVINE

Številka 18

Leto III.

SLOVENIJA

GLASILO SLOVENSKE KATOLIŠKE SKUPNOSTI

DOPISI ZA
"SLOVENIJO"
NAJ SE POŠILJAJO
NA NASLOV:

"SLOVENIJA"
6117 St. Clair Ave.
Cleveland 3, Ohio

Spomину dr. Marka Natlačena

Dne 13. oktobra 1942 je v duhovnika preoblečen komunistični morilec poiskal pokojnega dr. Marka Natlačena v njegovem zasebnem stanovanju in ga tam ustrelil med tem, ko je pokojnik nič hudega sluteč čital pismo.

Morilec — komunist je s tem dal povod fašistu — okupatorju, da je isti dan s strelj pobil par desetih Slovencev.

Rdeči, rjavi in črni fašizmi so pred desetimi leti v banditskem tovarištvu opravljali isti zločinski posel. Vsi trije so imeli isti neposredni in prvi cilj: Obglaviti, razbiti, uničiti slovensko narodno demokratično skupnost. Delali so vsak s svojimi sredstvi in načini, a učinek je bil vedno isti: smrt nosilec in branilec narodove moči in vpliva, ljudskih izročil in svetinj svobodnega življenja. Dali je to bilo pod vislicami na dvorišču celjske sodnije ali pred puškami v mariborski kaznilnici, ali v begunski grapi ali v suhorskem župnišču in po dolenskih gričih in notranjskih vaseh ali po ljubljanskih ulicah, pred Ljudskim domom ali v Natlačeni hiši ali po ječah in taboriščih, kakršno je bilo taborišče smrti na Rabu, bistvene razlike ni bilo. Trije organizirani sistemi nasilnosti so ubijali slovensko svobodno narodno življenje.

Da bi tako dobo preživele osebnosti, kot je bil pokojni Dr. Marko, je prav tako malo verjetno in težko mogoče, kot se le redko primeri, da iz boja na nož pridejo živi prvi, najodločnejši, najpožrtvovalnejši in najmočnejši borci. Kar nekako red stvari je, da taki onemir in padejo, navadno v višku boja, potem ko so se zagoreli kot baklja kažipota, žaromet izgleda. Kot da bi padel cerkveni stolp med grobove svojih župljanov. Tako je padel dr. Marko Natlačen.

Sin solčne Vipave je zrastle v moža, ki so mu bile čudovito točno izpolnjevanje dolžnosti, neprekosljiva pridnost, ljubezen do svojega naroda in življenje po božji zapovedi najbolj vidne odlike.

V dveh desetletjih pred drugo svetovno vojno ga je svobodno ljudstvo potisnilo v vrhove svoje skupnosti. Zaporedoma je opravljal dolžnosti predsednika Orlovske zveze, predsednika oblastne skupščine, podpredsednika Slovenske ljudske stranke in bana slovenske banovine.

Po napadu in vdoru fašistov in nacistov v Slovenijo je dobro vedel, da mu grozi smrtna nevarnost, pa je vendar nepremakljivo in nesprenmenljivo odločil, da ostane med svojim narodom in z njim deli usodo težkih dni.

Da ga bo kdaj umoril Slovenec, če tudi komunist, na to ni računal, tega ni pričakoval. Po njegovih pojmih iz slovenske krvi in plemenitega okolja, ki je vladalo v vsem našem življenju ne bi mogla zrasti propalica, ki bi bila zmožna političnega umora.

Bil je pač pokojni dr. Marko pred vsem in nad vse dober, plemenit človek. Takega so ga poznali, recimo, kar vsi Slovenci. Izrečni neposredni njegovi osebni prijatelji pa so bili župani, kmetski in delavski zastopniki, zadrugarji, člani oblastne in banovinske zbornice, ki je z njimi gradil gospodarski in kulturni napredek Slovenije. Vsi, ki so z njim delali, in to so bili ljudje iz vseh naših okrajev, domala iz vseh občin in župnij, so imeli občutek, da imajo opravka s človekom, ki je očetovsko dober, zanesljiv, kot pravi slovenski gospodar, mož, ki bo več storil, kot so mogli upati in zlasti več, kot je povedal. Dr. Marko Natlačen je tako postal osrednja osebnost našega domačega javnega življenja.

Rdeči fašisti so to najbolje vedeli. Vedeli so tudi, da so demokratične politične organizacije v toliki večini med narodom, da oni skupno z vsemi tistimi, ki so jih steriorizirali med vojno in revolucijo in z vsemi zapeljanci, ki so verjeli v njihovo osvobodilno gibanje, ne morejo nikdar priti v Slovenijo do oblasti, dokler bi držala hrbtenica slovenske demokratične organizacije. Viden vrh v tej hrbtenici pa je bil Dr. Marko Natlačen. Da bi dosegli svoj revolucionarni cilj in uvedli svojo diktaturo, so morali zlomiti to hrbtenico. Bile pa so slovenske demokratične organizacije, zlasti Slovenska ljudska stranka tako ukoreninjene v narodu, tako razpredene, tako številne, da tudi same hrbtenice ni bilo mogoče odstraniti, "likvidirati," na kak drug način, morali so ubijati. Zato so pobili na deset tisoče vidnih slovenskih ljudi, več kot oba okupatorja skupno, zato je z njimi moral v grob dr. Marko Natlačen.

Ker je bilo ime, življenje in delovanje dr. Marka Natlačena pred našim narodom odprta knjiga in v njej popis življenja čistega in neomadeževanega javnega delavca, so grozen zločin skušali prekriti z debelo plastjo črnih laži in obrekovanj. Smrt Markova je tako pretresla vse naše ljudi, da se morilci niso upali povedati gole resnice, da so ga ubili zato, ker je bil nasprotnik revolucije in komunizma. Niso mu mogli očitati, da bi bil kdajkoli, v zasebnem ali javnem delu storil krivico ali škodo, kri ni mogla izbrisati zlatih dobrih del iz njegove knjige življenja. Zato so organizirali vso svojo mrežo propagande v tiskani in govornji besedi, da bi na ime dr. Marka Natlačena pribili pridevek "kolaboracionist".

Čim bolj padajo tisti strašni dnevi komunističnih požigov, ubojev in umorov v oddaljeno zgodovino, tem lepši in tem čistejši sijaj ima tudi ta pridevek, ki so ga komunistični rablji pribijali na njegov križ. Na vagone papirja so komunisti že potiskali, da bi vsem protikomunističnim Slovincem utisnili očitek, da so sodelovali z okupacijskimi oblastmi v škodo slovenskim narodnim, jugoslovanskim državnim koristim ali celo v škodo vojnih naporov zapadnih demokratičnih zaveznikov. Čuda mnogo gradiva so nagreblji,

Poganjki komunističnega izobraženstva

Ko so komunisti l. 1945 pobili svoje nasprotnike, so takoj začeli ustanavljati komunistični družabni red, ki naj bi slonel na treh stebrih: na delavstvu, na kmetih in na "delovni inteligenci." Ti naj bi pomenili edino diferenciacijo v ljudskih množicah, ki so vanje hoteli pretopiti prejšnjo narodno razčlenjenost.

Mislili in računali so s tem, da jim bo prevzgoja inteligence dala še najmanj posla in skrbi. V začetku je vse tudi tako kazalo, da bodo imeli prav. Da pridobijo inteligenco na svojo stran, so se poslužili običajnih sredstev in gesel.

Najpreje so socializirali še tiste ostanke inteligentnega udejstvovanja, kar ga ni bilo podražljivega že preje. Inteligenca je bila s tem kar zadovoljna, ker ji je bila na ta način odvzeta skrb za vsakdanji kruh. Da je pri tem izgubila še tisto malo svobode, kar jo je imela preje, tega ji ni bilo mar, ker se za svobodo ni veliko zmenila in je tudi ni znala ceniti; v inteligentnih glavah so predvsem rojili socijalni načrti, vsak je hotel po svoje zveličati svet in se še zmenil ni za to, da bi pri svojih načrtih vpošteval svobodo, vsak je mislil, da je svoboda Božji dar kot zrak ali svetloba, ki ga nihče vzeti ne more, četudi bi ga hotel.

Takoj za tem so pa komunisti začeli širiti izobraževanje na vseh koncih in krajih. Nove šole so rastle kot gobe po dežju. obstoječe so se pa razbohotile v vseh smereh, vse skupaj pa je velikodušno plačevala država. To izobraževanje na široko pa ni poznalo nobene temeljitosti: manjkalo je v tak namen zadostnega učiteljskega kadra in ostalih učnih pripomočkov, manjkalo je discipline pri mladini, zato pa se je vse izobraževanje vršilo z velikansko hitrico.

Že po nekaj letih eksperimentiranja so komunisti uvideli, da po tej poti ne bodo prišli nikamor. Začeli so obsojati to, kar so preje poveljevali, omejili so šole, poostriili pogoje za šolanje, zmanjšali so svoj delež na stroških za izobraževanje. Vse to so pa začeli prepozno, nesreča zanje je bila že tu. Šole so na-

na vse mogoče in nemogoče načine ga prirejali in pretvarjali ali proti dr. Marku Natlačenu ne vedo povedati nič, nobene konkretne obtožbe. Res, če so kolaborirale matere, na tisoče in tisoče mater, ki so vile roke pred nacističnimi in fašističnimi rablji, da bi rešile življenja svojih sinov, je kolaboriral tudi dr. Natlačen.

Ko se je zgrinjala zgodovinska nesreča nad domovino, je postal reševalec. Mogoče je govoriti o primernosti in učinkovitosti sredstev, ki jih reševalec v viharju izbira, ko zija groza pogube z leve in desne in se lomi vse naokoli. Nad vsak dvom pa je pri dr. Marku Natlačenu gotovo, da vse njegovo "sodelovanje" z okupacijskimi oblastmi ni bilo nič drugega kot reševanje. Tudi je prav gotovo, da je ogromno hudega dejansko preprečil.

Takrat, ko so nacisti in fašisti objestno oznanjali načrte kako bodo zbrisali slovensko ime z obličja zemlje, tisti zadnji dve leti pred svojo smrtjo je plemeniti pokojnik bil kot pravi oče slovenske družine. Tvegaj je poniževanje, ki so si ga dovoljevali ostudno oholi nacistični in fašistični okupacijski oficirji in uradniki, tvegaj je veljavo svojega političnega imena, samo, da bi rešil ono prvo in osnovno, za kar je tedaj šlo, da bi reševal slovenska življenja. Krotil je zver okupacije s praznimi rokami. S praznimi rokami pa živo vero, da bo pomagal k rešitvi, če bo do konca izpolnil dolžnost, ki se mu je izvila iz bolečine sočutja z ubogimi slovenskimi preganjanci in mučenci.

Izpolnil jo je do zadnjega diha, ko je sredi meseca rožnovenske Kraljice Slovencev padel med grobove žrtve za slovensko odrešenje in vstajenje. Na vernih duš dan in vsak dan se spominimo njega in vseh, ki so nas tako ljubili.

Dr. Miha Krek.

trostile že toliko povprečne inteligence, da je komunisti niso več mogli zaposliti pri prejšnjem distributivnem gospodarskem sistemu; pri svobodnem trgu pa sploh ne vedo, kam z njo. Tako izgleda stvar na zunaj. V resnici pa komunistom inteligence manjka, namreč take, ki kaj zna. Njihove reforme v gospodarstvu in v javni upravi so potrebo po taki inteligenci le še povečale; komunisti jo iščejo, kjer le morejo in jo hočejo z vsemi silami spraviti v javne službe.

Tu pa so doživeli novo preseñenje. Inteligenca, ki kaj zna, noče iti služiti tja, kamor bi jo hoteli komunisti poslati; posebno se brani službe na deželi. Misli, da je rojena za kaj boljšega, da je zanjo primerno edino le delo po mestih. Ne zveni se za komunistično trditve, da je dolžna iti med narod, ker se je šolala na narodove stroške; izmika se spretno in uspešno vsakemu pritisku, ki ga nanjo izvaja komunistična uprava.

Tako morajo komunisti gledati, da večino med mestnimi pohajači in postopači tvori inteligenca, pa naj bo taka, ki zna delati, pa noče delati tam, kjer bi jo komunisti radi imeli, ali pa taka, ki ni sposobna za nobeno duševno delo, akoravno misli, da je. Ta mlada inteligenca in poluinteligenca polni mestne ulice, kavame, šetališča, zabavne lokale, pa nihče ne ve, od česa živi. Komunistom pa je noč in dan pred očmi kot živ in neprestan dokaz njihove polomije v prosvetni politiki.

Ta brezposelna inteligenca pa pomeni za komuniste tudi strah in skrb. Ker ni dosegla, kar je želela, se vdaja upravičeni in namišljeni nezadovoljnosti, ki jo goni na ekstremna pota. Danes so ta pota odprta v Jugoslaviji samo na levo: v kominformo in anarhizem. In tja prijadra po krajši ali daljši poti, po ovinkih ali kar naravnost, precej te nezaposlene mlade inteligence.

Komunisti se tega zavedajo, niso pa še našli načina, kako bi to brezposelno inteligenco zadržali na "pravi" poti. Dosedaj niso dosti zalegle ne sila ne le-

pa beseda. In tudi ne bodo. Zgrešen je duh njihove vzgoje, zgrešena je tehnika njihovega pouka. Mladina se je v njihovem učnem sistemu naučila ravno toliko materializma in egoizma, da gleda le na osebno lagodnost, požrtvovalnost in nesebičnost sta ji pa tuji. Šla bo za tistim, ki ji bo obetal najmanj žrtve in največ koristi.

Zanimivo je, da sta doživela naša predvojna vzgoja in pouk enak usodo. Tudi takrat smo hoteli z podražljivega vsega in vsakega duševnega dela. Vsako proračunsko leto je pomenilo novo etapo na tej poti. V svoji naivnosti smo se še celo veselili nad uspehi te vrste državnega monopola. To naivno veselje pa smo zavili v povoje patriotizma in kulturnega napredka. Posledica takega razvoja pa je bila ta, da je inteligenca drvela trumoma v skrajnosti z desne in leve strani.

Enak razvoj duhovne izobrazbe in enake posledice pa dopušča domnevo, da je bil koren zla eden in isti v obeh slučajih: premalo smo vpoštevali, cenili in gojili privatno inicijativo v vzgoji in poučevanju mladine; še celo nasprotovali smo ji, tako smo bili zaverovani v državni monopol mladinske vzgoje. Sprejeli smo, da med takim monopolom in pa monopolom n. pr. tobaka ni v tehničnem pogledu nobene razlike: v obeh monopolih daje ton zakon, mi-

nistrska odločba, strokovni predpis; v obeh slučajih se vrši delo po "planu"; v obeh slučajih je materijalna podlaga vsemu delu državna plača in državna pokojnina. V obeh slučajih ni nikjer mesta za osebno inicijativo. Kjer pa manjka osebne inicijative, tam zmanjka tudi smisla za svobodo, tam je vse "uradno."

Zato smo v odločilnih trenutkih imeli tako malo inteligence, ki bi se zavedala svobode in jo branila, zato je toliko inteligence drvelo v diktaturo.

Rešitev našega izobraženstva leži le v svobodni tekmi duševnega dela in duševnega pouka. Ako se hoče država vtikati v ta posel, naj pa tekmuje z zasebno podjetnostjo; da ni dozorela za kake vrste monopol, smo čutili pred vojsko in jasno vidimo sedaj. Ne predvojni, ne povojni monopol v "produkciji" inteligence nista znala vcepiti mladini ljubezni do svobode; identifikirala sta jo s pojmom narodne in državne neodvisnosti. To nas je pokopalo.

Jasno je, da se privatna inicijativa ne more ponašati na hitro roko s tako blestečimi zunanjimi uspehi kot državni monopol. Manjka ji zato denarja, ki ga država lahko da v take namene. Kar pa privatna inicijativa ustvari, to drži in tega ne pridobi zase nobena diktatura, četudi je še tako malo.

J. A.

Slučaj Ivana Pirečnika

A. Malo zgodovine

Na novega leta dan 1941 se je rodil Ivanu in Pavlu Pirečnik v Šoštanju sin Ivan. Otrokov oče je bil čevljar. Poleg novorojenca sta imela zakonca še eno hčer, 11 let staro Marijo.

Štiri mesece kasneje so Nemci napadli Jugoslavijo. V enem tednu je zdijvala vojna vihra preko mirnih mest in vasi. Stara Jugoslavija je razpadla. Osvojajoči so si razdelili plen. Nad Šoštanjem je zavihrala zastava s kljukastim križem. . . Začela se je nova doba, doba preganjanja, trpljenja; doba, ki je kri tekla v potokih in so bili zapori redno prebivališče poštenih ljudi. Pravo je zamenjalo nasilje; Pravica si ni samo zakrila oči, ampak je prepustila svoje mesto Krivici.

Ni nam znano, kako in kam se je v tem času usmeril čevljar Pirečnik. Partizanski časopisi so o njegovih delih previdno tihi. LIFOV dopisnik trdi, da je čevljar podnevi delal, ponoči pa se je šel partizana. Znano nam je trenutno samo zgodovinsko dejstvo, da so čevljarja Pirečnika Nemci aretirali in okoli Božiča 1942 ustrelili. Zaprli so tudi čevljarjevo ženo Pavlo in jo poslali v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Kaj se je zgodilo z otroci, ni vedela. Preživela je v taborišču troje težkih let . . . čakala svobodo in snidenje z otroci.

Ko se je leta 1945 vrnila, je bil dom prazen. . . Šele novembra 1945 se je vrnila z Dunaja hči Marija. . . o Ivanu ni bilo sledu.

Pavla Pirečnik je začela iskati sina Ivana. Verjetno bi to storila vsaka mati. Zato ni treba, da stanujejo matere vprav na zapadu ali celo v Ameriki.

Materina ljubezen je povsod ista, nenadkriljiva, nenadomestljiva.

Zgleda, da jugoslovanske komunistične oblasti niso kazale posebnega zanimanja za tegobe Pavle Pirečnikove in ji pomagale pri iskanju njenega sina. Takrat so bili gospodje komunisti zaposleni z bolj važnimi posli.

Treba je bilo najprej pobiti tiste, ki jih matere niso želele nazaj, pa so prišli proti svoji in svojih mater volji. Treba je bilo najprej likvidirati nasprotnike, razlastiti premoženja . . . skratka razviti rdečo zastavo nad zemljo, ki se je komaj otresla trikolore in kljukastega križa. Komunistična zastava ni zastoj rdeča! Simbol je vsega tega, kar se skriva za "progressivno masko komunističnega človeka." Kri je zopet tekla. . . In ko so padale glave, niso imeli komunisti časa, da bi pomagali materi, ki je iskala svojega sina.

B. Tragikomedija

S pomočjo mednarodnih dobrodelnih ustanov je Pirečnikova Pavla našla svojega sina Ivana.

Ko so mater odpeljali v Auschwitz, so sina Ivana poslali na Češko v neko ustanovo za sirote, ki je spadala pod vrhovno vodstvo proslule SS. Tam je nekadašnja Nemka, katere mož je bil v SS, Jožefa Sirsch izbrala Ivana, mu dala ime Dieter ter ga z možem posvojila. Iz Slovenskega dečka Ivana Pirečnika je postal čistokrvni Nemec Dieter Sirsch. Leta 1945 je svojo adoptivno materjo bežal iz Češkega tudi Dieter ali Ivan ter se naselil nekje blizu Kasela. Tu je oba našel tudi adop-

tivni oče Gustav, ko se je leta 1948 vrnil iz ruskega ujetništva. V oni ustanovi za otroke so Sirschevi povedali, da je Ivan sin nemških staršev, ki so jih jugoslovanski partizani pobili. Nič čudnega torej, če je Sirscheva, ki ni imela svojih otrok, vzljubila Ivana . . . siroto brez staršev . . . in mu tudi prikrila, da ni njegova prava mati.

Po sedmih dolgih letih poizvedovanj in brezuspešnih poizkusov pa se je ljubezen prave matere le priklopala do svojega sina. Kdo bi ji, zameril? Kri je kri! Kdo je kdaj videl v njeno srce? Mislite, da ga je odkrila pred sodniki v Frankfurtu, žurnalisti iz Ljubljane, dopisnikom revije Life? Dvomim.

Ameriško sodišče v Frankfurtu je njeno zahtevo, da ji vrnejo otroka zavrnilo v dveh instancah. O slučaju je začelo pisati časopisje, najprej nemško, nato časopisje drugih jezikov. Zganili so se tudi Jugoslovani.

Dokler je bil spor okoli Ivana omejen samo na mater Pavlo in družino Sirsch, komunistov ni zanimal. Ko smo tolikim materam pobili sinove in hčere, naj bi se zanimali za skrbni, prečute noči in neizpolnjene želje ene same matere?

Ko pa je sodišče izreklo, da sina ne da materi, ki živi v komunistični državi, kjer "zatira oblast vse ono, kar nam je sveto," so se zganili tudi komunisti. Njihovo časopisje je začel pisati članke o naravnih pravicah matere do svojih otrok, o nezakonitosti sodbe, ki sankcionira zločin, ko so Nemci ubili otroku očeta, poslali mater v taborišče, ugrabili otroka in ga dali v posvojitev članu zločinske SS Antifašistične žene so priredile protestna zborovanja; vlada je poslala Pirečnikovo v Frankfurt na razpravo o obnovi in ji dala za spremstvo advokata, ki je zdaj vseučiliški profesor. Vsa propaganda, ves ta halo samo zato, da se prikaže ameriške sodnike kot nečloveške, ameriška sodišča kot sedeže nezakonitosti in zaščitnike SS, jugoslovansko "ljudsko oblast" pa kot utelešeno služabnico zakonitosti, pravice in dobrote.

Pa se vendar ni nihče našel da bi Jugoslovane vprašal, kaj pa je z grškimi otroci? Koliko jih še združujejo v Jugoslaviji? Ali so one, ki so jih vrnili, vrnili zaradi čuta zakonitosti in pravice, ali ne morda zaradi slovenske javnega mnenja in ameriških dolarjev?

C. Epilog

Ivan Pirečnik je zdaj spet Slovenec. Dieter Sirsch je končal svojo pot v aktih ameriškega sodišča v Frankfurtu.

Domovina mu je priredila sijajen sprejem. Sprejemi na Jesenicah, Lescah, v Kranju in Škofji Loki niso bili nič v primeri s sprejemom v Ljubljani. Naval je bil tolik, da je postavil ves sprejem na glavo. Odposlanci raznih društev niso prišli do besede. Naučeni govoriti so odpadli. Sicer pa bi jih Ivan tako ne razumel. Od Jesenic do Ljubljane so ga naučili "hvala", tovariši, Zdravo, tovariši! Nanosili so mu poklonov: koles, radijskih aparatov, knjig itd. da je Ivan danes brez dvoma najbogatejši otrok v Sloveniji.

Vse drugo pa bo stvar matere. Ali ga bo naučila s prvimi besedami materinega jezika ločiti dobro od hudega in zrno od plev? Ali se ji bo posrečilo prile-

(Dalje na 4. strani)

Titoizem in zunanja politika Združ. držav

(Konec.)

ZDRUŽENE DRŽAVE PRI- ZNAJO NOVO VLADO

22. decembra 1945 so Združene države naročile svojemu ambasadorju v Beogradu naj prizna novo vladu. Navodila, ki jih je dobil ambasador, povedo vse:

“Vlada Združenih Držav skrbno izpolnjuje obveznosti, ki jih je prevzela v Yalti. Dosledno temu je javno povedala svoje stališče, da ima ljudstvo Jugoslavije pravico, da pričakuje učinkovito uresničitev jamstev osebnosti, življenja brez strahu, svobode vesti, svobode govora, svobode tiska, svobode združevanja in zborovanja, kakor jih vsebuje sporazum med maršalom Titom in dr. Subašićem, ki je bil sprejet in podprt v Yaltski Izjavi. Prav tako mora to ljudstvo dobiti priložnost, da izjavi svojo voljo v svobodnih, popolnoma neoviranih volitvah. Ko gledamo razmere, kakršne so sedaj v Jugoslaviji, ne moremo reči niti, da so se izpolnila jamstva svobode, niti da so volitve, ki so bile izvedene 11. novembra nudile priložnost za svobodno izbiro ljudskih zastopnikov. V teh razmerah vlada Združenih držav želi, da vsak razume in vpoštevata, da se vpostavitve diplomatskih odnosov s sedanjim režimom v Jugoslaviji ne sme razlagati kot da vključuje odobravanje politike tega režima, ali odobravanje načina, po katerem je prišel na oblast, ali odobravanje dejstva, da režim ni izpolnil jamstev za osebo svobodo, ki je bila ljudstvu obljubljena. Glejte, da bo popolnoma jasno tako oblastem, kakor tudi ljudstvu Jugoslavije, da mi gojimo najlepša prijateljska čustva do narodov te države in da pričakujemo, da bo razvoj dogodkov omogočil tako v političnem kot v gospodarskem oziru, zveze med narodi Jugoslavije in Združenih Držav, zveze, ki si jih mi z naše strani najnujnejše želimo.”

VPRAŠANJE OBNOVE PO VOJNI

Jugoslavija je veliko trpela med vojno. Vsaj polovico njene kmetijske, prometne in industrijske opreme je bilo uničene. Obnova je bila leta 1945 prva točka na dnevnem redu. Izvršili so jo s pomočjo 424 milijonskega dolarskega UNRR-inega programa in s pomočjo, ki jo je dal Mednarodni Rdeči Križ in podobne ustanove. V letu 1946 so te pomožne organizacije poslale v Jugoslavijo zastoj več blaga kot ga je Jugoslavija normalno uvažala v dveh predvojni letih.

Graditev komunistične države

Nova vlada pa je vsekakor smatrala, da je bila obnova samo del, samo en ozir njene glavne naloge, kako zgraditi novo nacijo, ki naj bi bila politično, duhovno in socijalno komunistična. Politični cilj, namreč popolno oblast komunistične stranke nad vso nacijo, so dosegli. Treba je bilo le to obdržati. Druga dva namena pa sta bila združena z velikimi težavami, kajti štiri petine vsega prebivalstva so bili mali kmetje, ki so bili lastniki svoje zemlje. Večina so bili zelo revni in ubogi, toda po izročilu vsi neodvisni, samostojni in verni.

Tito in njegovi možje so se lotili svoje naloge tako, da so uporabili pristno komunistične formule, kot so se bile razvile v pravzoru vseh komunističnih držav, v Sovjetski Zvezi. Na duhovnem polju je to pomenilo načrtno, premišljeno gonjo proti vsaki veri. Na socijalnem polju pa je bilo treba vstvariti proletarijat. Temu namenu naj bi

sluzila povečana industrializacija, povečanje števila delavcev, ki so odvisni od plač v industriji ter industrializacija kmetijstva samega, ki naj bi jo izvedli potom kolektivizacije. Gospodarska resnica pa je bila, da je Jugoslavija res rabila več industrije in boljše, učinkovitejše kmetijstvo. Kmalu pa je bilo jasno, videlo se je po metodah, ki so jih uporabljali, da nova vlada, čisto v komunističnem stilu podreja to osnovno resnico socijalnemu namenu, ki si ga je sama želela.

V komunističnem svetu

Vse to bi se bilo moralo izvršiti v komunističnem svetu. Po Titu naj v tem svetu zvesti narodi sodelujejo kot enakopravni tovariši, ne da bi se valjali okoli ene same, nezmotljive centralne oblasti. V soglasju s tem je bilo mednarodno življenje Jugoslavije tesno povezano z življenjem drugih vzhodno-evropskih držav, ki so naglo padale pod komunistično oblast. Podpisane so bile pogodbe z Zvezo Sovjetskih Socijalističnih Republik, s Poljsko, Čehoslovaško, Albanijo, Bolgarijo, Madžarsko

in Romunijo. Praktično je ta politika pomenila, da je Jugoslavija morala spremeniti naravno smer svoje trgovine od zapadne k vzhodni Evropi. Leta 1938 je Jugoslavija imela dve tretjini svoje trgovine z zapadno Evropo, v letu 1947, pa je bila slika skoro obratna — več kot polovico njene zunanje trgovine je Jugoslavija imela s Sovjetsko Zvezo in državami, ki jim ta gospoduje.

Med tem, ko se je vse to dogajalo, so se odnosi Jugoslavije do nekomunističnega sveta hitro slabšali in propadali. Jugoslavija je dajala zavetje in pomoč komunističnim gerilcem, ki so se borili v Grčiji. Odnosi do Združenih Držav so postajali vse slabši. Neoborožena ameriška letala so bila sestreljena in ameriška življenja so bila izgubljena. Kljub temu, da je jugoslovska vlada dala zagotovila, da se taki slučajni ne bodo ponavljali, da je plačala odškodnine družinam tistih, ki so padli, je povzročila v tej dobi dobesedno celo vrsto drugih ribarjev in vzrokov nesoglasje. Spopadi med ameriški in jugoslovan-

skimi vojaškimi edinicami so se kar vrstili ob tržaški meji. Naturalizirani ameriški državljani jugoslovskega porekla, ki so šli obiskat svoje družine in stare prijatelje v domovino svoje rojstva, je jugoslovska vlada zadržala. Urad informacijске službe Združenih Držav v Beogradu je dobil odredbo, da mora prenehati. Naše predstave glede kršenja državljanov in verskih svobod v Jugoslaviji so prezrli ali pa jih zavrnilo.

Prelom z Moskvo

V juliju 1947 so zapadne sile povabile Jugoslavijo, da naj se posluži vdeležbe pri Marshallovem načrtu. Delovanje UNRRA je tedaj bilo končano in gospodarske razmere v Jugoslaviji se niso bile zboljšale. Čeprav bi bil Tito rad dobil več pomoči od Združenih Držav, je vendar odklonil udeležbo. 25. julija 1947 je njegova vlada podpisala gospodarsko pogodbo z Zvezo Sovjetskih Socijalističnih Republik, ki je predvidevala dobavo važne industrijske opreme, ki jo je Tito nujno potreboval. Jugoslavija je tudi podpisala pogodbo za take dobave iz drugih vzhodno-evropskih držav, zlasti iz Madžarske in Čehoslovaške.

Spomladi leta 1948 ni bilo več vse v redu med Titom in drugimi kominformskimi državami. 28. junija je prepri postal javen. Kominform je pozval “zdrave elemente” v komunistični stranki Jugoslavije naj zrušijo njihove voditelje in se vrnejo v kremejsko stajo. Tito je udaril nazaj in brž izključil iz svoje organizacije par članov, ki bi mu bili mogli biti nevarni.

Koncem leta 1948 je bilo jasno, da industrijska oprema, ki jo je bilo tako silno treba, ne bo nikoli prišla iz kominformskih držav. Prav tako je bilo jasno, da je bila ta politična smer Kominforma proti Jugoslaviji, preračunana gospodarska borba proti Titovem nacionalizmu.

Poletni načrt komunistične stranke Jugoslavije je bil smrtno zadet. Še bolj važno pa je bilo to, da je bila ogrožena Titova oblast in z njo tudi neodvisnost in sam obstoj te države. Toda zgodilo se je, da so propagandni napadi Kominforma, demonstracije z oboroženo silo ob jugoslovske meje, neštvisni obmejni spopadi med jugoslovske in satelitskimi vojnimi edinicami, vsi le pomagali, da je Titov oseben vpliv postal močnejši in trdnější kot kdajkoli poprej. Zopet se je izkazalo, kot poprej med vojno, da je neodvisnost države tista prevladajoča točka, glede katere je ogromna večina jugoslovskega ljudstva enih misli.

Tito, ki je star, izkušen komunist, zelo dobro ve, kako mora prikrojiti svojo politiko, da se more obdržati na oblasti. Zaveda se, da je podpora ljudstva najboljša zavarovanje oblasti, ki jo že ima v rokah. Da bi si zagotovil to podporo, je zmanjšal hitrost komunistiranja Jugoslavije.

To ni prelom s komunizmom

Vlada Združenih Držav je po skrbnem prečiščevanju in raziskavanju očitkov Kominforma in Titovih protiočitkov, kakor tudi dogodkov, ki so nastali po prelomu, prišla do prepričanja, da je glavno vprašanje med Moskvo in Titom bilo vprašanje prvenstva Moskve.

Titov prelom z Moskvo je resničen. Sedaj je nepopravljiv. Toda nikakor ni to prelom s komunizmom. Ni prav nikakega razloga, da bi verjeli, da je Titova vlada spremenila svoj končni namen zgraditi v Jugoslaviji popolnoma komuni-

stično državo. Tole morajo Amerikanci sprejeti kot dejstvo, da bi mogli razumeti, kaj more naša politika pomoči Jugoslaviji doseči in česa ne more.

Odnosi z Združenimi Državami

Odkar je Tito prelomil z Moskvo, so Združene Države zasledovale previdno politiko omejevanja, točno določene pomoči Jugoslaviji. Druge države, zlasti Zedinjeno Kraljestvo in Francija, pa celo Italija in Grčija, ki nimata prav nikakega razloga, da bi bili dobro razpoloženi napram Jugoslaviji, so podpirale in sodelovale pri tej politiki, ker je očitno koristna za njihovo varnost. V letih 1949 in 1950 je Export-Import banka dala Jugoslaviji troje posojil v skupnem znesku 55 milijonov dolarjev. V drugi polovici leta 1950 so Združene Države naravnost darovale 65 milijonov dolarjev, da se je mogla nabaviti hrana za stiskano jugoslovsko ljudstvo, ki je v tem letu pretrpelo hudo sušo. Kongres je izreco za ta namen dovolil 50 milijonov dolarjev z zakonom Emergency Relief Assistance Act iz leta 1950.

V zgodnjih mesecih leta 1951 je postalo očitno, da Jugoslavija potrebuje več kot le zasilno pomoč v živilih. Predsednik Truman je takole obvestil Kongres:

“Vsled suše, ki je povzročila nujno potrebo po pomoči, ni samo nastalo pomanjkanje hrane za preživljanje prebivalstva v Jugoslaviji, ampak je poleg tega postalo za Jugoslavijo tudi nemogoče, da bi izvažala kmetijske pridelke. S tem izvozom pa Jugoslavija redno plačuje nujno potrebne surovine, ki jih uvažuje. Nastalo je tako veliko pomanjkanje surovin, vključno tiste osnovne surovine, ki so neobhodno potrebne za oborožitev jugoslovskega vojaštva, da je na kocki borbena sposobnost jugoslovske oboroženih sil in je ogrožena sposobnost Jugoslavije, da bi se mogla braniti proti bojnemu napadu. Tako stanje pa resno ogroža varnost Severno Atlantskega Področja.”

“Kot sem razložil v svojem pismu 24. novembra 1950 in iz razlogov, ki sem jih tam navedel, sem ugotovil, da ima Jugoslavija tak strateški položaj, da je neposredno važna za obrambo Severno Atlantskega Področja in da bi takojšnje povečanje njenih samoobrambnih zmognosti, preko teh, kar jih itak ima sama, brez tuje pomoči, pripomoglo k vzdržanju miru in varnosti Severno Atlantskega Področja.”

“Po posvetovanju z drugimi državami, ki so podpisnice Severno Atlantske Pogodbe, sem odločil, da je za učinkovito izvajanje nalog, ki so določene v Aktu o Vzemni Obrambi iz leta 1949 in v dopolnilih tega Akta, bistveno važno, da takoj vporabimo vsoto, ki naj ne presega 29 milijonov dolarjev iz skladov, ki so določeni za izvrševanje nalog po prvem poglavju tega Akta, za nabavo surovin in podobnih zalog blaga za Jugoslavijo v takih količinah in vrstah, kakršne bodo potrebne za pomoč jugoslovske oboroženim silam. Na osnovi pooblastila, ki mi ga daje navedeni Akt, dovoljujem in odobrujem, da se take zaloge blaga nabavijo in pošljejo.”

Par tednov kasneje so se dogovarjale Združene Države, Zedinjeno Kraljestvo in Francija kako bi oblikovale program o pomoči vseh treh sil. Sporazumele so se, da bodo te tri vlade poravnale primanjkljaj jugoslovske zunanje trgovine z Zpadno Evropo tako, da bodo Združene Države prevzele 65% kritja tega primanjkljaja, Zedinjeno Kraljestvo 23%, Francija pa 12%. Tri vlade so v tem sporazumu določile in oskrbele znesek 12 milijonov dolarjev. Istočasno so tri vlade urgirale

na Jugoslavijo prosi svoje upnike, da ji odlože plačila dolgov. Na splošno so države Zpadne Evrope šle na roko.

7. novembra 1951 je predsednik Truman obvestil Kongres: “Jugoslavija je nesposobna, da bi sama proizvedla ali od zunaj pokrila mnoge svoje potrebe za vojaško opremo. Polžaj je postal tako kritičen, da je borbena sposobnost jugoslovske oboroženih sil na kocki. Vsled tega zahtevajo varnostni interesi Združenih Držav in tudi telega svobodnega sveta, da mi prevzamemo preskrbo vojaške pomoči Jugoslaviji.”

Kmalu nato so bili podpisani sporazumi med Jugoslavijo in našo državo, ki so vsebovali vojaške in gospodarske zadeve v soglasju s pogoji kakršni so predpisani v Aktu za Vzemno Varnost iz leta 1951.

Sadovi in posledice

Ni dvoma, da sta jugoslovska prelom z Moskvo in politika zapadnih narodov, ki je podprla ta prelom, važna činitelja v zmanjševanju nevarnosti sovjetskega napada v Evropi. Zapomnimo si, da je to prvi cilj vse naše politike napram Jugoslaviji. Konkretni primer je nastal, ko je Jugoslavija zaprla meje komunističnim gerilcem, ki so se bojevali v Grčiji. To se je izkazalo kot osnovni predpogoj za končanje vojne v tej državi. Ker je Jugoslavija čvrsto proti Moskvi, je Grčija zadržala občutek varnosti, ki ga potrebuje, da more nadaljevati svojo obnovo.

V zadevah, ki se neposredno tičejo ameriških državljanov, se je položaj popolnoma spremenil v dobrem smislu. 1. aprila 1950 smo sklenili z Jugoslavijo zadovoljiv sporazum glede ljudi, ki imajo dvojno državljanstvo in glede dovoljevanja potnih listov in dovoljenj za potovanja. Od tega dne dalje more vsak Amerikanec, ne glede na to kje se je rodil, če pride v Jugoslavijo z jugoslovskega potnim dovoljenjem na ameriškem potnem listu, nemoteno in brez težav zapustiti to državo ob koncu svojega obiska. V nekaterih ozirih je ta sporazum celo boljše kot mnogi drugi sporazumi, ki jih imamo z nekomunističnimi državami. Odkar je sporazum prišel v veljavo, ni bilo še nobenih kršitev.

Združene Države in zapadno-evropske dežele morejo sedaj dobavljati iz Jugoslavije mnogokatero strateško važno blago, kakor pa pr. svinec, baker in cink.

Jugoslovska vlada je v Jugoslaviji razglasila v celoti tako dejstvo, da dajemo pomoč, kakor tudi obseg in vsebino naše pomoči.

Naše misije, tako vojaške, kot gospodarske, se morejo svobodno kretati po vsej deželi. Informacijski urad Združenih Držav, ki sicer tudi v letu 1946 nikoli ni popolnoma zaprl svojih uradov, je sedaj dobil popolno prostost, da popisuje ameriško življenje v Jugoslaviji in ni bilo opaziti prav nikakega poizkusa, da bi kdo jugoslovskega ljudstvu jemal ali zmanjševal voljo in veselje poslušati naše popisovanje.

V mednarodnem oziru je Tito pristal v vzajemne varnosti v Evropi kakor jo zamišljajo Združeni Narodi. V sejah Združenih Narodov so jugoslovske delegati zavzeli ostro stališče obsodbe sovjetskega imperijalizma in sovjetske napadalnosti.

V domačem življenju Jugoslavije se je Tito zelo trudil, da bi si pridobil popolno podporo svojega ljudstva, da bi povečal proizvodnjo in da bi zgradil in vzdrževal vojsko, ki bi se mogla dobro izkazati. Na gospodarskem polju sedaj jugoslovska vlada vpoštevata gospodarske stvarnosti, celo kadar so v nasprotju s pravili komunistične dogme. Tako je Tito v naporu

za povečanjem kmetijske in industrijske proizvodnje zavrl kolektivizacijo kmetijskih poses-
tevev in je na splošno ublažil centralizirano nadzorstvo, ki je bilo značilno za njegovo prejšnjo politiko napram industriji.

Nekoliko se je popravilo tudi stanje Jugoslovanov glede njihovih svobod, glede neposredne civilne in verske svobode prebivalstva.

Vsekakor pa ne smemo pripisovati tem notranjim spremembam prevelikega pomena. Tudi ne smemo poskušati, da bi postavili te spremembe za prvi in najvažnejši cilj naše politike. Ona je in mora ostati le politika, ki nam jo kot državi narekujejo naše lastne koristi. Vsekakor pa trdno stoji dejstvo, da Tito ve, da ne more iti preko gotove meje, a istočasno dobivati našo pomoč in da na drugi strani mi poznamo mejo, preko katere Tito kot komunist ne more iti. Mi nikakor ne upamo, da bi ga spreobrnili.

Naš ambasador v Jugoslaviji, George V. Allen, je to takole povedal:

“Tito je in ostane komunist. Glede te točke ni pripustil pred svetom nikakega dvoma.”

“Zato pa je treba dodati, da dejstva, da so Združene Države priznale sedanjo vlado in da dajejo gospodarsko in vojaško pomoč, ne izražajo odobravanja notranje politike jugoslovskega režima. Mi nismo pustili glade tega v nikakih dvomih niti ostalega sveta. V noti, ki sem jo izročil jugoslovske vladi, sem posebej in izrecno ugotovil, da naše pomoči ne sme nihče razlagati, kot da bi vsebovala odobravanje obredb, s katerimi jugoslovska vlada zatira in uničuje verske, politične in gospodarske svobode.”

“Naša politika v Jugoslaviji je in naj bi ostala popolnoma realistična. Jugoslovani gotovo postopajo na tej osnovi in bili be neumni, če ne bi. Če vsak izmed nas jasno pozna stališče drugega, ni razloga, da bi nas skrbelo, kakšni so jugoslovske-ko-ameriški odnosi. Kar lepo napredujejo.”

Pogajanja med Francozi in Sovjeti?

Ponovno so prišle v javnost vesti, da se vrše med Francozi in Sovjeti tajna pogajanja o ureditvi nemškega vprašanja. Francozi in Sovjeti naj bi se bili zedinili o tem, da naj Nemčija ostane razdeljena in da naj bo končno potrjena in priznana vzhodna meja Nemčije na Odri in Nisi. Na drugi strani so pa menda Sovjeti pristali, da bodo podprli francosko zahtevo, naj ostane Posarje v zvezi s Francijo. Francozi so sicer te vesti odločno zanikali, toda Nemci jih kljub temu sumničijo.

Napetost v Parizu

Pri vrhovnem poveljstvu zavezniških vojsk v Parizu vlada napetost med Francozi in ostalimi, Francoski maršal Juin, ki je poveljnik vseh kopnih sil na Zahodu, se zavzema za to, da naj se Francija loči od atlantske zveze, če se bodo Združene države vtikale v njeno politiko v Sev. Afriki. V Kremlju se verjetno vsemu temu smeje in si maneje roke.

Angejski tanki v Evropi

Zavezniške armade v Evropi bodo oborožene z angleškimi tanki vrste Centurion in ne z ameriški. Ameriški so menda preveč komplicirani in so se na Koreji slabše izkazali od angleških.

Odpor na Poljskem

Vstrajno se širi vesti, da ubezniki iz sovjetske vojske v Vzhodni Nemčiji vznemirjajo komunistične oblastnike na Poljskem. V predelu okoli Avgustova so se menda vojaško organizirali pod vodstvom nekega bivšega MVD višjega oficirja in delajo krajevnim oblastem velike težave.

Več čuječnosti in odgovornosti in manj tatvin

Kriminal v gospodarstvu se kaže v raznih vidih.

Glejte tu nekoliko drastičnih primerov odkritih tatvin: v dobi 1948-1951 l. je v tovarni “Jugostroj” komercialni direktor skupaj s skladiščnikom oškodoval blagovni fond za 3.200.000 din. Nabavljala sta ta material po nižjih cenah, prodajala ga pa zasebnikom po višjih cenah in jemala razliko zase. — V tovarni “Jastrebac” v Nišu so šoferji ukradli strožnico in en motor. Treba je pripomniti, da je sama strožnica 1.000 kg težka, motor pa okoli 200 kg. Vsekakor so bile za to tatvino potrebne priprave, ki jih enako kot same tatvine ni lahko prikriti, pa vendar ni bilo opaženo niti eno niti drugo.

V tovarni usnja in obutve “Filip Kljajić” je bilo za na celotni tri leta pokradenega blaga za 2.700.000 din, lanske leto pa je skladiščnik ukradel 1.000 kg podplatov. — Blagajničarka belgrajske klavnice je v septembru lanskega leta tekom 19 dni poneverila 218.000 din. — Dva uslužbenca pivovarne v Apatinu sta v preteklem letu oškodovala podjetje za 208.000 din. — V konoplarni “Vardar” v Malem Idošu je bilo lanske leto pokradeno okoli 4.000 kg predelane konoplje, ki so jo tatovi prodajali privatnikom.

Poleg odkritih tatvin se pojavljajo tudi prikrite — v obliki raznih primanjkljajev in podobno. Tako ima n. pr. gostilniško podjetje “Dinara” v prvih dveh mesecih tega leta 2.060.000 din primanjkljaja, “Union” 700.000 in “Astoria” 562.000 din.

Kmetijske zadruge v Ljudski republiki Srbiji so imele lanske leto preko 100.000.000 din škode. Po nepopolnih podatkih znašajo oškodovanja v prvem tromesečju letošnjega leta 20-

SLUČAJ IVANA PIREČNIKA

(Nadaljevanje z 3. strani)

kazati otroku, da je bil način življenja, ki ga je živel doslej dober, čeprav je bil v tujini, pod srbstvom onih, ki so mu ubili očeta, in da bo življenje v domovini mnogokrat težko, trpko in celo nevarno, ako bo hotel živeti prav.

Materina ljubezen je silna stvar. Včasih prestavlja gore. Ko ni odnehala v iskanju, naj ne odneha v vzgoji. To želimo Ivanu mi.

o o o

Dr. Josip Gruden

Zgodovina slovenskega naroda

Med njimi je bilo mnogo Slovencev iz Spodnjega Štajerskega, Ogrskega in Hrvaškega. L. 1448. zadeneta sovražnika skupaj na Kosovem polju. Turška vojska je bila šestkrat večja. Po tridnevem klanju je bila vsa ogrska vojska pobita, ujeta, in razkropljena. Hunjadija je takrat ujel turški zaveznik Jurij Brankovič. Tri mesece je ostal Hunjadi v ječi. Izpustili so ga šele, ko se je zavezal, da oženi svojega sina Matija Korvina z Brankovičevu vnučkinjo Elizabeto. Vendar se ta poroka ni izvršila. Večer svojega življenja je stari Hunjadi še osvetlil s slavno zmago pri Belem gradu (1456), pa je kmalu nato umrl za kužno boleznijo. Ogri ga po pravici prištevajo med svoje največje junake.

Na Ivana Hunjadija se po vsej priliki nanaša, kar pripoveduje narodna pesem o "kralju Matjažu v turški ječi." Matija Korvin sam ni bil nikdar od Turkov ujet, pač pa velja o njegovem očetu, kar pravi narodna pesem:

"Trikrat je že na vojski bil, četrtkrat je vlovljen bil, v turško ječo vržen bil. V njej ostal je let in dan, da ni videl belega dne in solnce ne rumenega." Jetnika reši "Marjetica, turškega cesarja mlajša hčer." "Ona je k njemu tekala, mu kratak čas je delala." Obljubi mu, da ga hoče rešiti sužnosti, ako jo vzame za ženo. Toda jetnik se brani, rekoč:

"Doma imam svojo gospo, trikrat je lepši, kakor ti, trikrat je mlajši, kakor ti." Obljubi pa ji, da jo hoče omožiti s svojim "bratom Matjažem": "Doma imam brata mlajšega, in on Matjaž je, kakor jaz, lepo krono ima, kakor jaz, tega Matjaža hočem dat, ak' hočeš ga Marjetica vzet."

Videti je, da je ženitvena pogodba, ki jo je bil sklenil Ivan Hunjadi z Jurijem Brankovičem, dala povod, da je nastala pripovedka o rešiteljici Marjetici. Narodna pesem sicer pripoveduje o sinu, kar velja o njegovem očetu, vendar popolnoma resnično opisuje, da se jetnik brani neveste, češ, da je že oženjen in da ji hoče dati svojega "brata" pravilno sina Matjaža za moža.

Kralj Matjaž je najznamenitejši junak slovenskih narodnih pesmi. Zgodovinsko podlago tej bajni osebi je dal ogrski kralj Matija Korvin, o čegar vojskah s cesarjem Friderikom in Turki smo že preje slišali. Da se je ogrski kralj Matjaž Slovincem tako prikupil, temu so bile vzrok tedanje politične in socialne razmere našega naroda. Slovenci so mnogo občevali z ogrsko državo. Hodili so tje ne le po kupčiji, ampak tudi na vojsko proti Turkom. Zato se je ime ogrskega junaka kmalu med njimi razglasilo. In Matija se je še posebno zanimal za kranjsko deželo, katero je hotel celo kupiti od cesarja Friderika. Še bolj je zaslovel med našim ljudstvom, ko si je v letih 1480 do 1487. deloma osvojil avstrijske dežele in celo cesarski Dunaj, kjer je začel stolovati, kakor da je postavljen vladar v naših krajih. Matija Korvin je že od svojega očeta Ivana Hunjadija podedoval slavo nepremagljivega krotitelja Turkov. Njegova "črna vojska," v kateri so bili Ogri, Čehi, Moravani in Slovenci, je bila strah sovražnikov.

Narodna pesem pripoveduje, kako se je Matjaž oženil z

mlado Alenčico, "kraljico ljubebo ogrsko." Čez tri dni so prišle cajtinge po nja, da brž v vojsko se poda.

Ko se bojuje s Turki, ugrabijo ti njegovo ženo in jo odpeljejo na Turško. Matjažu naznani ptica, kaj se je zgodilo. Ta se brž obleče po turško in zdrirja na iskren belcu v globoko Turčijo. "Na sred Turčije globoke, stoje tri lipe zelene," pod njimi rajajo Turki. Matjaž plača za raj rumen zlat, si izbere za plesalco svojo Alenčico in se z njo zavrti.

"Ko v tretje raj zarajata, prot' koncu jo zavijeta." Zasedeta ga in se spustita v dir proti Donavi. Da bi Turki izgubili sled, je dal Matjaž svojemu konju podkve na robe prikovati. Tako sta srečno ušla.

V tej pesmi pač ni nič zgodovinskega, razun bojov s Turki. Matjaževa nevesta Alenčica je popolnoma bajno bitje, ker se o njej pripoveduje, da jo je rodila jutranja zarja, da je bila nebeška devica in da so jo rojenice zibale v zlati zibelki. Kakor Matjaž, tudi ona ni umrla, temveč se dvignila nazaj v svetle oblake.

Kralj Matjaž po Slovincem ni le vzor bojevitega junaka, temveč tudi modrega in dobrega vladarja. V nasprotju s slovenskimi kmeti, katere so trli proti koncu 15. stoletja hudi davki, domače vojske in turški naval, so njihovi sosedje, ogrski kmetje, živeli pod Korvinovo vlado v najsrečnejšem miru. Kralj Matija Korvin je bil velik prijatelj kmetov, branil jih je zunanjih sovražnikov, pa tudi ni pustil, da bi jih preveč zatirali plemiči in grajščaki. Sam je šel v vinograd, prijel za motiko in zahteval od svojih spremljevalcev, naj kopljejo z njim, da izkusijo, koliko mora trpeti ubogi kmet. Ta dobrota se je razglasila tudi med slovenskimi kmeti in njegovo ime je šlo od ust do ust. Zato pravi narodna pesem:

Ko kralj Matjaž je kraljeval, tedaj je kmetič dobro kmetoval. Osebo kralja Matjaža si je ljudska domišljija preustvarila v vzornega vladarja, ki po očetovski skrbi za svoje podložnike in jih z mogočno roko varuje vseh sovražnikov. Pri tem je naš "kralj Matjaž" skoraj popolnoma izgubil stik z zgodovinskim Matijem Korvinom. Nikakega sledu ni več o njegovem tujstvu ali ogrstvu, postal je pravi narodni junak slovenski.

Na Koroškem pripovedujejo, da si ga je bilo ljudstvo samo izbralo za kralja na Gosposvetskem polju in da je imel svojo stolicu na Krnskem gradu. Noč in dan so bila odprta vrata njegovega gradu, vsak siromak si je lahko izprosil milosti, vsak zatiranec je našel pri njem pravico. Kralj je bil zelo dober in je dajal same zlate kovati.

Tu se vidi, da so koroški Slovenci združili z Matjaževu osebo svoje najstarejše zgodovinske spomine iz onih časov, ko so se imeli narodno samostojnost, si prosto volili svoje domače vojvode in jim v imenu ljudstva izročali vladarsko oblast.

(Dalje prihodnjič)

— Izmed desetih gozdnih požarov v Ameriki jih povzroče devet ljudi zaradi nepazljivosti.

— Prešič, ki tehta 240 funtov, da povprečno 150 funtov mesa in masti.

1952		OCT.				1952	
Sa	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	
			1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11	
12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	
26	27	28	29	30	31		

KOLEDAR

DRUŠTVENIH PRIREDITEV

OCTOBER

31. — Vardni demokratiški klub ima plesno veselico v SND na St. Clair Ave.

NOVEMBER

2. — Glasbena Matica prireja koncert in "Traviato" v SND na St. Clair Ave.

7. — Piscators Club ima ples v SND na St. Clair Ave.

8. — Društvo Slovenec št. 1 SDZ prireja veselico v SND na St. Clair Ave.

9. — Slovenska moška zveza u-prizori ob 2:30 popoldne v S. N. Domu na St. Clair Avenue narodno igro Miklova Zala.

9. — Jesensko zabavo z večerjo priredi društvo sv. Imena fabe sv. Vida v šolski dvorani.

15. — Društvo "Kras" št. 8 SDZ praznuje 40-letnico s posebno prireditvijo.

16. — Liga slov. kat. Amerikancev ima predstavo v SND na St. Clair Ave.

16. — Podružnica št. 14 Slov. žen. zveza obhaja 25-letnico z igro in zabavo v AJC na Recher Ave.

23. — Podružnica št. 15 Slov. žen. zveze obhaja 25-letnico z igro v cerkveni dvorani pri sv. Lovrencu.

27. — Zarja ima koncert v SND na St. Clair Ave.

30. — Carolyn Budan ima ob 4. uri pop. koncert v SND na St. Clair Ave.

DECEMBER

7. — Dramatsko društvo "Lilija" priredi za Miklavža opere-to "Miklavž prihaja" v Slov. domu na Holmes Ave.

7. — Pevski zbor "Slovan" priredi v AJC, Recher Ave. svoj običajni jesenski koncert.

14. — Cerkveni pevski zbor "Ilirija" priredi "Slovenski božič" v cerkvi Marije Vnebovzete ob 7:30 zvečer.

27. — Društvo Slovan št. 3 SDZ priredi zabavo v dvorani SND na St. Clair Ave.

31. — Silvestrov večer v SND na St. Clair Ave.

JANUAR

10. — Društvo Clevelandski Slovenci št. 14 SDZ priredi zabavo s plesom v SND na St. Clair Ave.

17. — Društvo Glas clev. delavcev št. 9 SDZ priredi veselico s plesom v SND na St. Clair Ave.

18. — Josephine Petrovic in Edy Kenik, koncert v SND na St. Clair Ave.

24. — Društvo Loška dolina priredi ples v SND na St. Clair Ave.

OBISK PRI IVO ČERNETU

(Nadaljevanje s 2 strani)

nejši našim ljudem to kopel, ki jo rabijo za svoje zdravljenje. Mislim, da bodo kepi v velikih department starih po novem letu enkrat prišli v prodajo, žal se je radi pogajanje vse zamudilo. Sedaj še razprodajam svojo zalogo.

"Kakšna bo pa cena v trgovinah?"

"Da bo večja kot v moji razprodaji, je gotovo, razen tega sem pa znižal ceno zdravilne kopeli za celo tretjino, kakor bodo oglašali povedali, ki jih imam že pripravljene. Mislim, da bodo naši ljudje segli po ne preveliki zalogi in so oskrbeli za Božič, saj tako poceni ne bodo dobili več te stvari. Jaz sem premahen mož, da bi segel moj glas po celi Ameriki, moji nasledniki imajo pa že močnejša pljuča za tako trobento, ki je potrebna tukaj, da se spravi potrebne in tudi nepotrebne stvari v promet in izdavi dolarje iz žepov. Moram biti še vesel, da morem tako urediti stvari. Če ne bi bilo patentne zaštite, bi me ne gledali mirno, tako pa morajo priznati moje pravice in za nje plačati. Kaj hočeš, boj za obstanek je tukaj hud, kar pač Vidva sama vesta. Raje bi dal svoje podjetje domačim in mlajšim rokam, kot so moje, saj bi bilo za veliko pridnih rok dobrega kruha, tako pa je drugače prišlo in so Amerikanci hitrejši.

Dasi je videti Ivo nekoliko truden, je vendar agilen pri svojih letih, kakor malokdo. Prip-

suje to svojo gibčnost samo svojim kopelim, in če ga vidim taklo urnega pri delu, moram verjeti, da je temu tako.

"Hvala Vama prav lepa, da sta prišla, vesel sem bil obiska."

Tudi midva sva bila zadovoljna, da sva ga videla pri njegovem delu in se pogovorila o njegovem uspehu v tej džungli, kjer brez usmiljenja močnejši požre slabšega in le močni ostanejo.

V. L.

Anthony A. Rutkowski kandidira za sodnika

Med kandidati, ki se zavzemajo za mesto sodnika na Common Pleas Bench of Cuyahoga County zasluži podporo bivši sodnik Anthony Rutkowski, ki je sedaj na mestu načelnika Ohio Department of Liquor Control. Vršil je že več javnih

služb in se je povsod izkazal kot človek vreden zaupanja. Studiral je na John Carroll University in na Western Reserve Law School. Ko je bil sedanji naš ohijski governor Frank Lausche župan mesta Clevelanda, ga je postavil za načelnika pol. prosekutorjev. Lausche je postavil Rutkowskega tudi na njegovo sedanje mesto, ker ima vanj veliko zaupanje.

Albert S. Porter kandidira za okrajnega inženirja

Albert S. Porter, inženir Cuyahoga okraja, ima že nad enčetrststoletno skušnjo v svoji stroki. Gradiral je na Ohio State University, bil pri mornarici v drugi svetovni vojni in se je v vseh svojih javnih službah izkazal kot vreden in dober delavec. Kot inženir Cuyahoga okraja je odgovoren za zgradbo in vzdrževanje nad 250 mostov in 1,200 milj cest v 20 mestih in 38 vaseh.

Albert Porter je demokrat in zasluži na osnovi svojega sedanjega dela, da ga ponovno izvolimo.

Sodik Kovachy hoče na prizivno sodišče

Sodik Common Pleas Court Julius Kovachy se je v 22 letih svoje javne službe izkazal za sposobnega in vnetega delavca, ki sta mu korist javnosti in pravičnost vedno pred očmi. Njegovo kandidacijo za sodnika na prizivnem sodišču podpirajo strokovne in delavske organizacije. Kandidira na nestrankski listi.

Nesite kopel

domov, namreč našo zdravilno kopel, tako zelo uspešno pri prehladih, revmatizmu, debelosti. Za 1/3 znižane cene. Pojasnila: CHERNE HEALTH BATH 6904 St. Clair Ave., Cleveland 3, Ohio EXpress 1-8265

STEVENSON JIH VE — Guverner Adlai Stevenson, demokratiški predsedniški kandidat je znan po svoji šalah. Slika na levi nam kaže, kak odziv imajo te šale v volilnih govorih, ki delajo — kot pove slika na desni — veselje tudi samemu govorniku.

NIKAR TRPETI VSLED:

1. Glavobola
2. Nervoznosti
3. Zelodčne nerednosti
4. Neprebavnosti
5. Vzdiganja
6. Zgube spanca
7. Slabega apetita

ker te sitnosti so povzročene vsled zaprtnice

Že od leta 1887 je tisoče in tisoče ljudi uspešno uživalo Trinerjevo Grenko Vino, efektivno znanstveno formulirano zmes raznih posebnih zbranih naravnih korenin, zelišč in cvetja. Trinerjevo deluje prijetno, gotovo in gladko pri odpravi zamazanih ostankov iz črevesja. Nabavite si steklenico Trinerjevega Grenkega Vina danes in preizkusite njegovo čudovito preizkušeno dobroto sami zase!

TRINERJEVO GRENKO VINO

POŠLJITE KUPON ŠE DANES!

Joseph Triner Corp.
4033 W. Fillmore • Chicago 24, Ill.
Prosim, pošljite mi 18 oz. steklenico Trinerjevega Grenkega Vina, za kar prilagam \$1.50 na vsako steklenico, poštnina vključena.
IME
NASLOV
MESTO IN DRŽAVA

Vesti iz Slovenije

Nov zakon o socialnem zavarovanju

V Jugoslaviji pripravljajo nov zakon o socialnem zavarovanju, ki bo, izgleda, odpravil skoro vse novosti, ki so jih komunisti uvedli v povojni dobi. V glavnem se bodo tudi na tem področju vrnila iskat vzora v "reakcionarno kraljevaško" Jugoslavijo.

Jugoslavija omeji uvoz

Zaradi gospodarske stiske, v katero so titovci pripeljali našo rojstno domovino, so bili v zadnji dobi primorani močno zmanjšati uvoz blaga iz tujine. Po 1. okt. je prepovedan uvoz cele vrste blaga, med drugimi so prepovedali uvoz kmetijskega orodja in strojev, rudarskega orodja, opreme in posode za bolnišnice, gospodinskih električnih aparatov. Poročevalec ljubljanskega komunističnega lista pravi na kraju poročila, da uvozna prepoved obsega predvsem luksuzne predmete, ki spričo težav niso nujno potrebni. Naštete mi ne bi šteli ravno med luksuz.

MALI OGLASI

Štiri sobe iščeta
Dve mladi slov. ženski iščeta 4 neopremljene sobe s kopalnico na vzhodni strani mesta. Kličite po 4. uri pop. UT-1-1576. —(215)

Soba v najem
Opremljena soba se odda moškemu blizu Lake Shore Blvd. in E. 185 St. Kličite IV-1-5769. (211)

Peč naprodaj
Prodajam po nizki ceni malo rabljeno sobno plinsko peč in pa malo rabljen kuhinjski štedilnik znamke Grank. Na 1083 E. 76 St. —(212)

Soba se odda
Opremljena soba se odda samskemu moškemu. Imo svoj vhod. Lahko se tudi dobi dobra slovenska hrana. Kličite EN 1-2647. (211)

ČE HOČETE PRODATI VAŠE POSESTVO
Mi imamo kupce z gotovino. Za hitro postrežbo pokličite JOS. GLOBOKAR 986 E. 74th Street HE 1-6607

Prijatelj's Pharmacy SLOVENSKA, LEKARNA Prescriptions — Vitamins First Aid Supplies Vogal St. Clair Ave in E. 68 St.

Moški dobijo delo

"OLIVER"

potrebuje
LATHES
BULLARD
small
large
engine

DRILL PRESSES
small radial
single spindle

MILLING MACHINE

CAMOGRAPH-OXYGRAPH

Avtomatični povišek do najvišje meze in za življenjske stroške. Plačane počitnice in prazniki. Prispevajoča zavarovalnina. Employment urad odprto od 8 zj. do 4:30 pop. od ponedeljka do vključno petka.

The Oliver Corporation

19300 Euclid Ave.
KE 1-0300

(210)

AERO-NAUTICAL WORK

INSPECTORS

(Floor and Magnaflux)
TOOL & DIE MAKERS
ELECTRICIANS

TUDI

operatorje za:

MILLING

MACHINES

TURRET

LATHES

GRINDERS

(Internal — External)

Visoka plača od ure

z draginsko doklado

10% bonus za drugi in

tretji shift

in več drugih kompanijskih

ugodnosti

Prinesite dokazilo o

državljanstvu

DOBRA

TRANSPORTACIJA

Direktno z Maple Heights in

Bedford busi iz Clevelanda, z

dobro zvezo v vse kraje mesta.

Tudi stalna

služba za:

DESIGN

ENGINEERS

DETAIL

DRAFTSMEN

LAYOUT

DRAFTSMEN

ELECTRICAL

AND

MECHANICAL

ENGINEERS

Zadovoljni boste z delom pri

JACK &

HEINTZ

17600 Broadway

Pridite v Employment urad

od ponedeljka do petka

od 8 zjutraj do 5 pop.

Za vašo udobnost:

Ob torkih do 9 zv.

ob sobotah do 1 pop.

ob nedeljah 10 zj. do 2 pop.

Ženske dobijo delo

Hišno delo

Slovenka ali Hrvatica dobi

lahko hišno delo za delni čas v

Euclidu. Kličite RE 1-7361.

(211)

Hišno delo

Ženska, ki govori angleško,

dobi hišno delo in da bi kuha-

la. 3 osebe v družini. Kličite

WY 1-3104.

(x)

HENRIK SIENKIEWICZ:

Z ognjem in mečem

Kuna je tudi povedal, da so zadnji ukazi Hmielnickega preprečili to namero in da Bara sedaj ne bodo oblegali, razen če bi morda Tatarji to zahtevali.

"Kaj, gospod Mihael!" je govoril drugi dan Zagloba, "Bar je pred nami in mogli bi tam knežnjo drugič skriti, toda Bar naj vrag vzame. Odkar pa ima razbojništvo več topov nego kronina vojska, že ne verjamem ne Baru in nobeni trdnjavi več. To me pa vendar vznemirja, ker se nekako oblači okoli nas."

"Ne samo, da se oblači okoli nas, je odgovoril vitez, "za nami se vali že vihar, to so Tatarji in Burlaj, ki bi bil zelo začuden, če bi nas dohitel, videč, da ne hitimo proti Kijevu, temveč v nasprotno stran."

"In gotovo bi nam pokazal drugo pot. Naj mu rajši hudič poprej pokaže, katera pot pelje najbližje v peklo. Razdeliva si vlogo, gospod Mihael: z razboj-

Ali ste prehlajeni?

Pri nas imamo izborni zdravila, da vam ustavi kašelj in prehlad. Pridite takoj, ko čutite prehlad.

Mandel Drug

15702 WATERLOO RD.

KE 1-6074

DVA POGREBNA ZAVODA

za
zanesljivo
izkušeno
sočutno
pogrebno
posrežbo

po
ceni, ki jo SAMI
izberete
pokličite

A. GRDINA & SONS
FUNERAL DIRECTORS
11000 Lorain St. - Cleveland 12, Ohio

Za fine ženske VOLNENE STERLING SUKNJE in KOŽUHE DIREKTNO IZ TOVARNE po najnižjih cenah, se oglasite ali pokličite

BENNO B. LEUSTIG
1034 Addison Road
EN 1-3426

V blag spomin

DESETE OBLETNICE SMRTI NAŠEGA DOBREGA NEPOZABNEGA SOPROGA IN OČETA

Leopold Kolar

ki je umrl 27. oktobra 1942. leta

Sonce naj na trato sije, kjer počivaš dragi Ti, duša pa naj srečo vživa tam v raju večnosti.

Zalujoči ostali:

SOPROGA in OTROCI

Cleveland, Ohio, 27. oktobra 1952.

niki si bom že jaz znal pomagati, a s Tatarji naj ravna — tvoja glava."

"Laže je z razbojniki, ki nas smatrajo za svoje," je odgovoril Volodijovski. "Kar se tiče Tatarjev, je edini svet, da čim najhitreje zbežimo in se izmuznemo čimprej iz zanke. Če bo prilika, moramo po poti kupovati dobre konje, da bi imeli vedno sveže."

"Za to zadostuje trošek gospoda Longina; če pa ne bo zadostovalo, tedaj vzameva Rzedzianu, kar mu je dal Burlaj, — sedaj pa naprej!"

In jezili so še hitreje, da je konjem kar pena pokrivala boke ter kakor snežene kepe padala na zeleno step. Minili so Derlo in Ladano. V Barku je kupil gospod Volodijovski nove konje, a starih ni zavrgel, ker oni, ki jih je daroval Burlaj, so bili dobre krvi, torej so jih obdržali — in so šli naprej in so se čimdalje manj ustavljali na odpočitek in nočevanje. Zdravje je bilo vsem izvrstno in Helena, dasi je bila zmučena od poti, je čutila, da dobiva z vsakim dnevom več moči. V jarku je živela zaprti življenje in ni nikoli zapuščala svoje pozlačen sobe, da bi se ne sestajala z nesramno Horpino in bi ne poslušala njenih razgovorov in nagovarjanj — sedaj pa ji je sveži stepni zrak vračal zdravje. Rože so razcvetele na njenih licih, solnce ji je potemnilo obličje, a zato so dobile njene oči bleska — in če ji je veter zamajal na čelu lase, bi dejal: nekaka ciganka, najkrajše čarovnica, ali pa ciganska kraljica jezdi po široki stepi — pred njo cveti, za njo vitezi.

Gospod Volodijovski se je polagoma privajal njeni nenavadni lepoti, a ker ju je potovanje zbliževalo, se jo je privadil. Vračala se mu je zgovornost in veselje in često, krožeč s konjem okoli nje, je pravil o Lub-

nijah, a največ o svojem prijateljstvu s Skrzetuskim, ker je opazil, da to rada posluša; včasih pa jo je dražil, govoreč: "Bohunov prijatelj sem in k njemu te peljem."

Ona pa je skladala roke, kakor bi se zelo bala, in začela prositi s sladkim glasom: "Ne stori tega, ljuti vitez, rajši me na mestu ubij."

"O, ni mogoče! Storim, kakor sem rekel!" je odgovoril strogi vitez. "Odsekaj!" je ponavljala knežnja, zamižala s svojimi prekrasnimi očmi ter iztegnila proti njemu svoj vrat.

In takrat so začele mravlje spreletati po hrbtu malega vitega. "Ta deklica sili v glavo kakor vino!" si je mislil, "a se ga ne napijem, ker je tuje."

In pošten gospod Mihael se je le stresnil in oddirjal s svojim konjem naprej. Ko pa je pogrezal v travo, kakor ponižan rek v vodo, so ga mravlje koj zapuščale in takrat je obračal vso pozornost na potovanje; če je varno, če gredo prav in če se jim ne bliža kaka prigrada. In vzpenjal se je v stre-menih, svoje rumene brkice dvigal nad valovje trav in gle-

dal, vetril, poslušal kakor Tatar, kadar se potika sredi trstja Divjih Poljan."

Tudi gospod Zagloba je bil najboljše volje.

"Sedaj laže beživa," je govoril, "kakor takrat nad Kahlikom, ko smo se morali plaziti peš kakor psi s povešenimi jeziki. Jezik v ustih se mi je tako posušil, da bi lahko z njim strugal les, a sedaj se, hvala Bogu, lahko odpočijemo ponoči in imam od časa do časa tudi kaj, da si grlo pomohim."

"Ali se spomniš, gospod, kako si me nosil na rokah čez reko?" je govorila Helena.

"Boš tudi ti imela, da mi Bog dočaka, koga nositi na rokah — sicer pa je to skrb gospoda Skrzetuskega."

"Hu! hu!" se je smejal Rzedzian.

"Nehaj vendar, gospod!" je šepetala knežnja, zardela in povesila oči.

Tako so se razgovarjali, da bi si krajšali čas. Naposled so za Barkom in Joltuškovom stopili v kraj, ki ga je bila vojna sveže zgrizla s svojimi zobmi. Tam so sedaj plenile tolpe oboroženega razbojništva,

tam je nedavno tudi gospod Lanckorski požigal in moril, zakaj šele pred nekaj dnevi se je umaknil v Zbaraž. Naši potniki so tudi izvedeli od odhodnih stanovalcev, da je Hmielnicki s hanom in vsemi silami krenil proti Lahom, ali bolje proti regimentarjem, katerih vojske se puntajo in nočejo drugače služiti kakor pod bulavo Višnioviekega.

Pri tem so splošno govorili, da pride sedaj gotovo poguba ali pa konec Lahom ali Kozačkom, ko se bosta udarila batko Hmielnicki in Jarema. Vtem pa je bil ves kraj kakor v ognju. Vse je zagrabilo za orožje in hitelo proti severu, da bi se združili s Hmielnickim. Od Dnjestrove Niži se je valil Burlaj z vso močjo, a po poti so se pridruževali vsi polki iz posadk, postaj in pasišč, zakaj vseposod so prišli ukazi. Šle so stotnije, prapori, polki, a poleg njih je drla kakor val brez reda črn, oborožena s cepci, vilami, noži, sulicami. Celnjari in pastirji so odvrgli svoje koše, hutorniki so zapustili svoje hutore, čebelarji čebelnjake, divji ribiči svoje nadnjestrške goščave, lovci gozdove. (Pride še.)

769 LET STARO SV. PISMO — Mrs. Baytzar DerGarubedian in njeni hčeri Corrine in Julia ogledujejo in listajo 769 let staro sv. pismo. Knjiga ni tiskana — najstarejše tiskano sv. pismo je dočakalo komaj 500 let — ampak pisana z roko. Napisal jo je armenski duhovnik Garabed v 12. stoletju. Samo za prepis starega zakona je pisec rabil 11 let. Pisal je na pergament, to je na tanke kozje kože. Knjiga je v rodbini že skozi 38 rodov in predstavlja danes gotovo veliko vrednost.

NOVICE... z vsega sveta

N-OVICE... ki jih potrebujete

NOVICE... ki jih dobite še sveže

NOVICE... popolnoma nepristranske

NOVICE... kolikor mogoče originalne

NOVICE... ki so zanimive

vam vsak dan prinaša v hišo

AMERIŠKA DOMOVINA

Povejte to sosedu, ki še ni naročen nanjo

Izvolite . . .

PAUL F.

WARD

Attorney General
of Ohio

- Prejšnji tajnik Industrial Commission of Ohio
- Prejšnji direktor World War II Bonus komisije.

VOLITE ZA . . .

X | PAUL F. WARD

DEMOKRAT

IZVOLITE . . .

RAY T.

MILLER JR.

STATE REPRESENTATIVE

MLAD - - - SPOSOBEN

VZTRAJEN ZAGOVORNIK
NAPREDNEGA DRUŽABNEGA POSTAVODAJSTVA
Odobren od County Democratic Executive Committee

X | RAY T. MILLER, JR.

DEMOKRAT

ČAS JE ZA SPREMEMBO

Izvolite . . .

HARRY T.

MARSHALL

ZA VAŠEGA
PROSECUTING
ATTORNEY

Odobren od . . .

Cleveland Press, Cleveland News, American
Federation of Labor, Priporočen od
Citizen's League

HARRY T. MARSHALL

Baragova Pratika

DVANAJSTI LETNIK

za navadno leto 1953

je zanimiva knjiga za vsakega Slovenca kjer koli. Za vsakega slovenskega človeka ima obilo koristnih nasvetov in obvestil. Poučne članke in spise, zanimive črtice in povesti.

Radi višjih stroškov kot povišane poštne in radi dražjega tiska stane letos nekaj več kakor lani.

S poštino stane letos \$1.25

Naročila je poslati v Money order, čeku, ali gotovini na:

BARAGOVA PRATIKA

6519 West 34th Street

Berwyn, Illinois

Ali veste, da je 15 milijonov ljudi v Ameriki

izpostavljeno vsled svoje odvisne teže najrazličnejšim boleznim? Zavarovalnice zahtevajo od njih višje pristojbine, ker računajo z njihovim krajšim življenjem. Če ste tudi Vi med njimi, Vam je sedaj mogoče odvrniti nevarnost, ki Vam preti.

S stalno rabo enkrat na teden, po zdravniškem predpisu tudi večkrat, boste dobili nazaj ono zdravo težo, ki odgovarja Vaši postavi.

Zdravilna kopel stane samo \$18.60 v naši delavnici v Clevelandu, kjerkoli v U.S.A. \$20.60 z vpošteto poštino, zavarovalnino in sales-taxo. Ničesar ni treba kupovati posebej. Pišite po pojasnila:

CHERNE HEALTH BATH

6904 St. Clair Ave.

Cleveland 3, Ohio